

Jaarverslag

**Pensioenfonds
Detailhandel**

Jaarverslag 2012

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel

1	Het Pensioenfonds	8	regelgeving	20	6.2.1	Premie verplichte pensioenregeling (maximum € 50.064)	36	7.1.1.1	Algemeen	48	
1.1	Over het Pensioenfonds	10	2.4.1	Opschorten waardeoverdracht bij dekkingsgraad onder 100%	20	6.2.2	Extra premies brancheregelingen AGF en Gebra	36	7.1.1.2	Testwerk, DNB niveau en RM aaplicatie	48
1.1.1	Naam en vestigingsplaats	10	2.4.2	Aanbevelingen Uitvoeringskosten	20	6.2.3	Premie aanvullende pensioenregeling	36	7.1.2	Renterisico	48
1.1.2	Doelstelling	10	2.4.3	Goed pensioenfondsbestuur	20	6.2.4	Collectieve vaste bijdrage regeling	36	7.1.3	Inflatierisico	48
1.1.3	Voordragende organisaties	10	2.4.3.1	Algemeen	20	6.2.5	Kostendekkende premie 2012 en bijdrage aan herstel	36	7.1.4	Valutarisico	48
1.1.3.1	Het bestuur	10	2.4.3.2	Deskundigheid	20	6.2.5.1	Kostendekkend	36	7.1.5	Aandelen- en onroerendgoedrisico	49
1.1.3.2	Deelnemersraad	10	2.4.4	Gedragscode	20	6.2.5.2	Bijdrage aan herstel	37	7.1.6	Tegenpartij-/kredietrisico	49
1.1.3.3	Het verantwoordingsorgaan	10	2.4.5	Onafhankelijkheid bestuur	20	6.3	Toeslag	37	7.1.7	Liquiditeitsrisico	49
1.1.4	Uitvoering Pensioen- en Vermogensbeheer	10	2.4.6	Naleving wet- en regelgeving	20	6.3.1	Algemeen	37	7.1.8	Operationele risico's	49
1.1.5	Ondersteuning en advies	10	2.4.7	Geschillencommissie	20	6.3.2	Toeslag 2012	37	7.1.9	Actuariële r visico's	49
1.1.5.1	Adviserend actuaaris	10				6.4	Pensioenvermogen en voorzieningen	38			
1.1.5.2	Beleggingen	10	3	Communicatie	22	6.5	Actuariële analyse	39	8	Uitvoering van de pensioenregeling	50
1.1.6	Controle en waarmerken	10				6.5.1	Uitkomsten van de solvabiliteitstoets	39	8.1	Inleiding	52
1.1.6.1	Certificerend actuaaris	10	3.1	Algemeen	24	6.5.2	Oordeel externe actuaaris over de financiële positie	39	8.2	De verplichte pensioenregelingen	52
1.1.6.2	Accountant	10	3.2	Communicatiebeleidsplan	24	6.6	Beleggingen	40	8.2.1	Pensioensysteem	52
1.1.7	Het bestuur	11	3.3	Persbeleid	24	6.6.1	Gevoerd beleid	40	8.2.2	Toetredingsleeftijd	52
1.1.7.1	Samenstelling	11	3.4	Communicatie 2012	24	6.6.1.1	Portefeuilleconstructie	40	8.2.3	Pensioenrichtleeftijd	52
1.1.8	Commissies	11	3.4.1	Nieuwsbrief voor deelnemers	24	6.6.1.2	Rentehedge 2012	40	8.2.4	Pensioengrondslag	52
1.1.8.1	Samenstelling	11	3.4.2	Nieuwsbrief voor werkgevers	24	6.6.1.3	Portefeuillewaarde	40	8.2.5	Opbouwpercentage ouderdomspensioen	52
1.1.9	Het verantwoordingsorgaan	12	3.4.3	Communicatie naar deelnemers	24	6.6.1.4	Rendementen	41	8.2.6	Opbouwpercentage partnerpensioen	53
1.1.9.1	Samenstelling	12				6.6.1.5	Vastgoed	41	8.2.7	Wezenpensioen	53
1.1.9.2	Algemeen	12	4	Toezichthouder AFM en DNB	26	6.6.2	Verantwoord beleggen	41	8.2.8	Herschikken	53
1.1.9.3	Bevindingen	12				6.6.2.1	Uitgangspunten en kenmerken	41	8.3	Aanvullende pensioenregeling	53
1.1.9.4	Oordeel	12	4.1	Autoriteit Financiële Markten (AFM)	28	6.6.2.2	Overwegingen bij het beleid	41	8.4	Vrijwillige pensioenregeling	53
1.1.9.5	Aanbevelingen	12	4.1.1	Uniform Pensioenoverzicht (UPO)	28	6.6.2.3	Implementatie van het beleid Verantwoord beleggen	42	8.5	15-jaarsregeling Bedrijfstakpensioenfonds	53
1.1.9.6	Reactie bestuur	12	4.2	De Nederlandsche Bank (DNB)	28	6.6.3	Z-score	42	8.6	Premies, looptijd en bijzonderheden	53
1.1.10	De deelnemersraad	12	4.2.1	Evaluatie Herstelplan 2012	28	6.7	Uitvoeringskosten	42	8.6.1	Premie verplichte pensioenregeling	53
1.1.10.1	Missie	12	4.2.2	Dwangsom of boetes	28	6.7.1	Inleiding	42	8.6.2	Premie aanvullende pensioenregeling	53
1.1.10.2	Samenstelling	13	4.2.3	Evaluatie financiële opzet 2012	28	6.7.2	Kosten pensioenbeheer	42	8.7	Premievrijstelling	53
1.1.10.3	Vergaderdata en studiedagen	13				6.7.2.1	Het Pensioenfonds	42	8.8	Collectieve vaste bijdrageregeling	53
1.1.10.4	Activiteiten en Adviezen	13	5	Overige ontwikkelingen	30	6.7.2.2	De Aanbevelingen Uitvoeringskosten pensioen-beheer (Pensioenfederatie)	44	8.9	Wijzigingen statuten, reglementen en verplichtstellingbeschikking	53
1.1.11	Het bestuursbureau	14				6.7.2.3	De gangbare methode	44	8.9.1	Pensioenreglement (opbouwpercentage)	53
1.1.11.1	Samenstelling 2012	14	5.1	Werkgroep Pensioenfonds Wonen en Pensioenfonds Detailhandel	32	6.7.2.4	Overzicht kosten per methode	44	8.9.2	Uitvoeringsreglement	53
1.1.12	Organigram Pensioenfonds	15	5.2	Strategische Heroriëntatie Uitvoering Pensioenen (HUP)	32	6.7.3	Kosten vermogensbeheer	45			
			5.3	Pensioenregeling 2013 en premie	33						
			5.3.1	Pensioenregeling 2013	33						
			5.3.2	Premie 2013-2016	33						
2	Ontwikkelingen	16				7	Risicoparagraaf	46	9	Jaarrekening	54
2.1	Ontwikkelingen dekkingsgraad	18							9.1	Inleiding	56
2.1.1	Dekkingsgraad, herstelplan en feitelijk herstel	18							9.1.1	Balans per 31 december 2012	56
2.1.1.1	Herstelplan 2009	18							9.2	Staat van baten en lasten over 2012	57
2.1.1.2	Feitelijk herstel en geen korting 1 april 2013	18	6	Financieel beleid	34				9.3	Kasstroomoverzicht over 2012	58
2.2	Transitie vastgoed	19							9.4	Algemene toelichting	59
2.3	Invoering UFR Methodiek	19	6.1	Inleiding	36				9.4.1	Inleiding	59
2.4	Ontwikkelingen overheidsbeleid, wet- en		6.2	Premies	36						

9.4.2	Overeenstemmingsverklaring	59	9.6.10	Wijziging markttrente	89
9.4.3	Schattingwijzigingen	59	9.6.11	Wijziging overige actuariële uitgangspunten	89
9.4.4	Algemene grondslagen	59	9.6.12	Saldo overdracht van rechten	90
9.4.5	Specifieke grondslagen	61	9.6.13	Overige mutatie voorziening	
9.4.6	Grondslagen voor de resultaatbepaling	63		pensioenverplichtingen	90
9.4.7	Grondslagen kasstroomoverzicht	63	9.6.14	Overige lasten	91
9.5	Toelichting op de balans	64	9.6.15	Belastingen	91
9.5.1	Beleggingen voor risico fonds	64			
9.5.2	Vorderingen en overlopende activa	71	10	Overige gegevens	92
9.5.3	Overige activa	72			
9.5.4	Stichtingskapitaal en reserves	72	10.1	Statutaire regeling omtrent de bestemming	
9.5.5	Technische voorziening	74		van het saldo van baten en lasten	94
9.5.6	Overige schulden en overlopende passiva	76	10.2	Gebeurtenissen na balansdatum	94
9.5.7	Risicobeheer	77			
9.5.8	Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	84	11	Actuariële verklaring	96
9.5.9	Verbonden partijen	84	12	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100
9.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	85			
9.6.1	Premiebijdragen risico pensioenfonds	85	13	Bijlagen	104
9.6.2	Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	86			
9.6.3	Overige baten	87	13.1	Meerjarenoverzicht	106
9.6.4	Pensioenuitkeringen	87	13.2	Financiële gegevens	107
9.6.5	Pensioenuitvoeringskosten	87	13.3	Volumeveranderingen	108
9.6.6	Pensioenopbouw	88	13.4	Mutatieoverzicht	110
9.6.7	Indexering en overige toeslagen	88			
9.6.8	Rentetoevoeging	89	14	Begrippenlijst	112
9.6.9	Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	89			

Financiële gegevens

(Bedragen in € 1.000)

	2012 €	2011 €	2010 €	2009 €	2008 €
Feitelijke premie (inclusief FVP bijdragen)	438.051	389.734	389.427	382.328	362.560
Kostendeekkende premie	500.451	446.223	400.291	454.023	296.302
Gedempte premie	407.767	382.605	384.971	384.414	356.055
Uitkeringen	259.358	238.911	243.006	209.620	196.873
Pensioenuitvoeringskosten	26.823	27.460	25.559	28.534	26.655
Portefeuillewaarde inclusief hedges	12.009.361	10.112.600	8.603.889	7.817.522	7.026.718
Negatieve derivaten	-281.900	-268.592	-442.951	-147.328	-85.966
Belegd vermogen	12.291.261	10.381.192	9.046.840	7.964.850	7.112.684
Beleggingsopbrengsten ¹	1.759.536	1.550.498	613.912	391.259	-113.482
Gemiddeld rendement op beleggingen (exclusief hedges)	11,16%	0,90%	5,50%	13,20%	-13,60%
Benchmark	11,23%	0,70%	5,50%	12,70%	-12,60%
Z-score	0,06%	0,11%	-0,08%	0,32%	-0,57%
Reserves	625.755	-372.031	-218.889	93.074	-121.023
Voorziening pensioenverplichting	11.620.532	10.706.499	8.860.658	7.823.350	7.061.109
Aanwezige dekkingsgraad	105%	96%	97%	101%	98%
Vereiste dekkingsgraad	112,60%	112,30%	112,40%	115,60%	117%
Resultaat	997.786	-153.142	-311.963	210.284	-1.857.361

¹ De regel 'Beleggingsopbrengsten' in deze tabel omvat mede het resultaat op de portefeuilles ter afdekking van het renterisico, de rentehedge en het valutarisico. De rentehedge is bedoeld om fluctuaties van de dekkingsgraad te beperken die ontstaan door waardeveranderingen van de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van rentebewegingen. De valutahedge is bedoeld om het effect van wisselkoersveran-

deringen op het vermogen te beperken. Daarmee staan deze hedges naast de actief beheerde beleggingsportefeuille. Het resultaat op de hedges wordt afzonderlijk van het rendement op de beleggingsportefeuille gerapporteerd. De regel 'Gemiddeld rendement op beleggingen' in deze tabel is daarom exclusief dat resultaat.

1. Over het Pensioenfonds

1 Over het Pensioenfonds

1.1 Over het pensioenfonds

1.1.1 Naam en vestigingsplaats

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel (hierna: het Pensioenfonds) is opgericht op 1 januari 1972 en statutair gevestigd in Utrecht. Het Pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41178211. De laatste statutenwijziging vond plaats per 1 oktober 2009. Het Pensioenfonds is lid van de Vereniging voor Bedrijfstakpensioenfonds (VB).

1.1.2 Doelstelling

De doelstelling van het Pensioenfonds is de uit de pensioenovereenkomst en reglementen voortvloeiende verplichtingen voor de (gewezen) deelnemers en pensioenge-rechtigden na te komen binnen de statuten en relevante wetgeving en in lijn met de voorwaarden die uit de verplicht-stelling voortvloeien.

1.1.3 Voordragende organisaties

1.1.3.1 Bestuur

De werkgeversleden (maximaal vijf) in het bestuur (en hun plaatsvervangers) worden voorgedragen door:

1. Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
2. Raad Nederlandse Detailhandel

De werknemersleden (maximaal vijf) in het bestuur (en hun plaatsvervangers) worden voorgedragen door:

1. FNV Bondgenoten
2. CNV Dienstenbond

De werkgeversvoorzitter en werknemersvoorzitter worden benoemd door respectievelijk de werkgevers- en werknemers-delegatie binnen het bestuur.

1.1.3.2 Deelnemersraad

De leden van de deelnemersraad worden benoemd door:

1. FNV Bondgenoten
2. CNV Dienstenbond
3. Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel

1.1.3.3 Verantwoordingsorgaan

Het werkgeverslid van het verantwoordingsorgaan (en zijn plaatsvervanger) wordt benoemd door:

1. Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
2. Raad Nederlandse Detailhandel

Het werknemerslid van het verantwoordingsorgaan (en zijn plaatsvervanger) wordt benoemd door:

1. FNV Bondgenoten
2. CNV Dienstenbond

Het gepensioneerde lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door:

1. Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel

1.1.4 Uitvoering Pensioen- en Vermogensbeheer

Het Pensioenfonds heeft de uitvoering van het pensioenbe-heer uitbesteed aan Syntus Achmea Pensioenbeheer N.V. Het vermogensbeheer heeft het Pensioenfonds uitbesteed aan BlackRock Investment Management (UK) en Syntus Achmea Vastgoed B.V.

1.1.5 Ondersteuning en advies

Het Pensioenfonds laat zich bij zijn werkzaamheden onder-steunen en/of adviseren door de volgende partijen:

1.1.5.1 Adviserend actuaris

Mercer Nederland B.V.

1.1.5.2 Beleggingen

- Houthoff Buruma (juridisch)
- Aon Hewitt Investments (operationeel)
- Mercer Investment Consulting (ALM)
- De heer Prof. dr. Rob Bauer (advies)

1.1.6 Controle en waarmerken

Het Pensioenfonds heeft voor de controle en het waarmerken van de jaarrekening met de volgende partijen een overeen-komst gesloten:

1.1.6.1 Certificerend actuaris

Towers Watson Netherlands B.V., Certificerend Actuarissen, Amstelveen.

1.1.6.2 Accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Amsterdam.

1.1.7 Het bestuur

1.1.7.1 Samenstelling

De samenstelling van het bestuur op 31 december 2012:

Leden werkgevers	Benoemd tot	Organisatie
De heer J.J. (Jan) Meerman	1 januari 2015	MKB-Nederland
De heer K.B. (Benne) van Popta	1 januari 2017	MKB-Nederland
De heer L.V.J.M. (Leo) Rolf	1 januari 2014	MKB-Nederland
De heer A.H.J. (André) Snellen	1 januari 2016	Raad Nederlandse Detailhandel
De heer A. (Ad) van Dorssen	1 januari 2013	Raad Nederlandse Detailhandel
Leden werknemers	Benoemd tot	Organisatie
De heer B.A. (Bas) de Lege	1 januari 2014	FNV Bondgenoten
Mevrouw I. (Inge) van Duijn-Pennenburg	1 januari 2016	FNV Bondgenoten
De heer H.B.M. (Rik) Grutters	1 januari 2013	FNV Bondgenoten
De heer J. (José) Suarez Menendez	1 januari 2015	FNV Bondgenoten
Mevrouw N. (Neoletta) Poelgeest	1 januari 2017	CNV Dienstenbond

In 2012 was de heer K.B van Popta fungerend voorzitter.

Wijzigingen bestuursleden:

Er zijn geen wijzigingen van bestuursleden in 2012.

1.1.8 Commissies

De commissies hebben onder andere als taak beleids- en bestuursonderwerpen voor te bereiden, rapportages te beoorde-len en eventueel wijzigingen voor te stellen, specifieke taken te begeleiden of voor te bereiden (bijvoorbeeld ALM studie) en uit te voeren en het bestuur te adviseren op het betreffende

beleidsterrein. De samenstelling van de commissies wordt door het bestuur bepaald.

Iedere commissie bestaat uit maximaal vijf bestuursleden en een voorzitter, eventueel ondersteund door deskundigen.

De commissies hebben de volgende aandachtsgebieden:

Commissie Vermogensbeheer:

Vermogens- en vastgoedbeheer

Commissie Financiën:

Premie-inning, budget en jaarwerk

Commissie Pensioenen:

Actuariële zaken, pensioenregelingen en wet- en regelgeving

Commissie Communicatie:

Werkgevers- en deelnemerscommunicatie

1.1.8.1 Samenstelling

Commissie Financiën

- De heer André Snellen (voorzitter)
- Mevrouw Inge van Duijn-Pennenburg
- De heer Leo Rolf
- De heer Benne van Popta
- De heer José Suarez Menendez

Commissie Vermogensbeheer

- De heer Benne van Popta (voorzitter)
- Mevrouw Inge van Duijn-Pennenburg
- De heer Ad van Dorssen
- De heer Rik Grutters
- De heer José Suarez Menendez

Commissie Pensioenen

- De heer Ad van Dorssen (voorzitter)
- De heer André Snellen
- De heer Jan Meerman
- Mevrouw Neoletta Poelgeest
- De heer Bas de Lege

Commissie Communicatie

- De heer Bas de Lege (voorzitter)
- De heer Rik Grutters
- De heer Leo Rolf
- Mevrouw Neoletta Poelgeest
- De heer Jan Meerman

1 Over het Pensioenfonds

1.1.9 Het verantwoordingsorgaan

1.1.9.1 Samenstelling

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden: één deelnemer, één gepensioneerde en één werkgever. De leden zijn benoemd door de volgende organisaties:

1. Raad Nederlandse Detailhandel/Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
2. FNV Bondgenoten/CNV Dienstenbond
3. Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel

Het verantwoordingsorgaan is op 31 december 2012 als volgt samengesteld:

1. De heer R. Jacobs
2. De heer H. Reijnen (Voorzitter)
3. De heer A. van Dantzich

In 2012 heeft het verantwoordingsorgaan twee keer vergaderd.

1.1.9.2 Algemeen

Bij de voorbereiding van zijn oordeel over het beleid van het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan zich gebaseerd op de beschikbare jaarstukken, te weten de deskundigenrapporten van actuaire en accountant, het jaarverslag van het bestuur, de verslagen van de bestuursvergaderingen en op de gesprekken met enerzijds de voorzitter van het bestuur van het Pensioenfonds en anderzijds de directie en de manager Beleggingen en Financiën van het bestuursbureau van het fonds.

1.1.9.3 Bevindingen

Het bestuursbureau stelde kwalitatief goede informatie beschikbaar. Alle gevraagde informatie, waaronder:

- De correspondentie met DNB inzake financiële aangelegenheden.
- De correspondentie met Syntrus Achmea.
- De sinds september 2012 nieuwe rapportages van Montesquieu Finance B.V. met de verschillende checks; het plan van aanpak voor het afstoten van vastgoed werden prompt verstrekt.

De nagenoeg volledige renteafdekking heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad. Ook het beursklimaat en de wijziging van het FTK droegen hieraan bij.

Het voorgenomen bestuursbesluit tot de 0,7% korting op de pensioenen met ingang van 1 januari 2013 behoeft vanwege de voldoende stijging van de dekkingsgraad niet te worden uitgevoerd. Het ambitiebeleid kan evenwel onder de huidige omstandigheden onvoldoende worden gerealiseerd.

Een zevental agendapunten, te weten:

- de opvolging van de aanbevelingen in het verslag 2011;
- de wijziging van het beloningssysteem van de bestuurders;
- het beleid m.b.t. vacatures en benoemingen;
- het Financieel Crisisplan, dat voor advies aan de deelnemersraad had moeten worden voorgelegd;
- het beleid m.b.t. maatschappelijk verantwoord beleggen in relatie tot het uitleenen van waarden;
- de zorg om de continuïteit van het bestuursbureau;
- de wettelijke ontwikkelingen in governance en de nieuwe bestuursmodellen;
- het riskmanagement werd met de voorzitter van het bestuur constructief besproken.

1.1.9.4 Oordeel

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur in 2012 het Pensioenfonds adequaat heeft bestuurd en daarbij de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig heeft afgewogen. Het bestuur kon daarbij steunen op deskundige inbreng van het bestuursbureau. De externe onafhankelijke riskmanager, die eerder ontbrak, completeert het riskmanagement.

1.1.9.5 Aanbevelingen

- Een duidelijke positie van de interne toezichthoudende functie in de nieuwe bestuursstructuur.
- Het uitzetten van een duidelijke koers gericht op verwezenlijking van de vastgestelde ambitie.

1.1.9.6 Reactie bestuur

Het bestuur is verheugd met de bevindingen en het oordeel van het Verantwoordingsorgaan en neemt de aanbevelingen van harte over.

1.1.10 De deelnemersraad

1.1.10.1 Missie

De deelnemersraad van Stichting BedrijfstakPensioenfonds Detailhandel heeft als missie om de belangen van de betrokken partijen bij het fonds evenwichtig en solidair te behartigen. Onder de betrokken partijen verstaat de raad in deze: De werknemers die premieplichtig zijn (de deelnemers), de gepensioneerden en de werknemers die niet meer premieplichtig zijn (de zogeheten 'slapers'). Deze missie vloeit voort uit de wettelijke taken en bevoegdheden van de deelnemersraad. De raad voert deze missie hoofdzakelijk uit door overleg met gevraagde en ongevraagde advisering van het fondsbestuur.

De deelnemersraad is op 31 december 2012 als volgt samengesteld:

Leden	Benoemd tot	Organisatie
Mevr. W.M.H.J. van Aken	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. J. van Dun	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten (zetel CNV Dienstenbond)
Dhr. J. de Jong	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. R. H.H. Kraaijenhagen	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. H.P.M. Reijnen	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. P.S. Waterlander	1 maart 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. P. van de Zouw	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. G. Kortekaas	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Mevr. G. Niet-Koster	1 maart 2013	FNV Bondgenoten
Mevr. T.J.G. Voesten-Peeters	1 oktober 2013	FNV Bondgenoten
Dhr. A. van Dantzich	1 oktober 2013	Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel
Dhr. A.J.M. Boonekamp	1 maart 2013	Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel
Mevr. A.J.M. Jansen-Schilders	1 oktober 2013	CNV Dienstenbond
Dhr. P. Ori	1 oktober 2013	CNV Dienstenbond

1.1.10.2 Samenstelling

De deelnemersraad bestaat uit veertien leden: vijf deelnemers, vier gepensioneerden en vijf slapers.

De leden zijn benoemd door de volgende organisaties:

- FNV Bondgenoten (negen personen)
- CNV Dienstenbond (vier personen)
- Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel (één persoon)

In 2012 zijn de twee vacatures van het CNV ingevuld door de CNV-leden Mevr. A. Jansen-Schilders en de heer P. Ori. Verder zijn de FNV leden Mevr. T.J.G. Voesten-Peeters en de heer J. G. van Dun toegetreden tot de deelnemersraad, waarbij de heer Van Dun een zetel van de CNV bezet. De heren J.J. Holleboom en M. Kruik hebben de raad verlaten.

1.1.10.3 Vergaderdata en studiedagen

In 2012 heeft de deelnemersraad vijf keer vergaderd, namelijk op 17 februari, 4 april, 27 juni, 3 oktober en 19 december. Het secretariaat wordt vanuit de deelnemersraad verzorgd. In enkele vergaderingen was een delegatie van het fondsbestuur aanwezig, bestaande uit een van de voorzitters. De heer R. Upperman van het bestuursbureau woonde vrijwel alle vergaderingen bij. Bij de vergaderingen was de heer R. Jacobs, lid van het verantwoordingsorgaan, als toehoorder

aanwezig. Aan alle vergaderingen ging een korte bijeenkomst van de leden van de deelnemersraad vooraf, zonder de bestuursdelegatie, als voorbereiding op de aansluitende vergadering samen met de bestuursdelegatie. In april en november organiseerde de deelnemersraad een studiebijeenkomst over vorming van de raad tot een eenheid en gelijkheid in kennisniveau, verzorgd door Penvita.

1.1.10.4 Activiteiten en Adviezen

In 2012 zijn verschillende onderwerpen aan de orde geweest. Het doorlopende onderwerp was en bleef de rendementsontwikkeling en daarmee samenhangend de dekkingsgraad van het fonds. Ook werd de verandering in de pensioenwetgeving op de voet gevolgd. De deelnemersraad heeft begin 2012 positief geadviseerd over het voorgenomen kortingsbesluit en een advies uitgebracht over de aanpassing van de statuten. Het reglement van de deelnemersraad is geactualiseerd. Het jaarverslag 2011 is besproken en de deelnemersraad heeft een positief advies gegeven voor vaststelling van het jaarverslag 2011. Bij de bespreking van de ABTN is met name extra aandacht besteed aan het crisisplan. De deelnemersraad heeft het bestuur geadviseerd om hoofdstuk 9, 'Beleid ongedaan maken crisismaatregelen', te wijzigen. Dit wordt vervolgd in 2013. Geconstateerd is dat het bestuur in een aantal gevallen de deelnemersraad niet (of niet

1 Over het Pensioenfonds

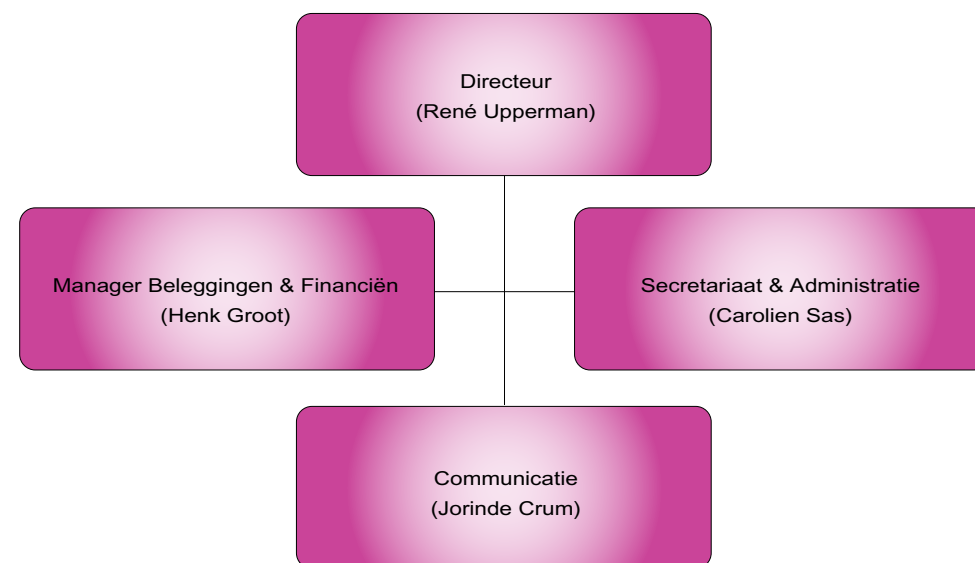
tijdig) in de gelegenheid heeft gesteld om advies uit te brengen omtrent voorgenomen besluiten. Met de bestuursvertegenwoordiging is afgesproken om vanaf 2013 alle adviesaanvragen en de reacties daarop van het bestuur schriftelijk vast te leggen.

Tot slot wil de deelnemersraad het bestuur en het bestuursbureau bedanken voor de constructieve en transparante samenwerking.

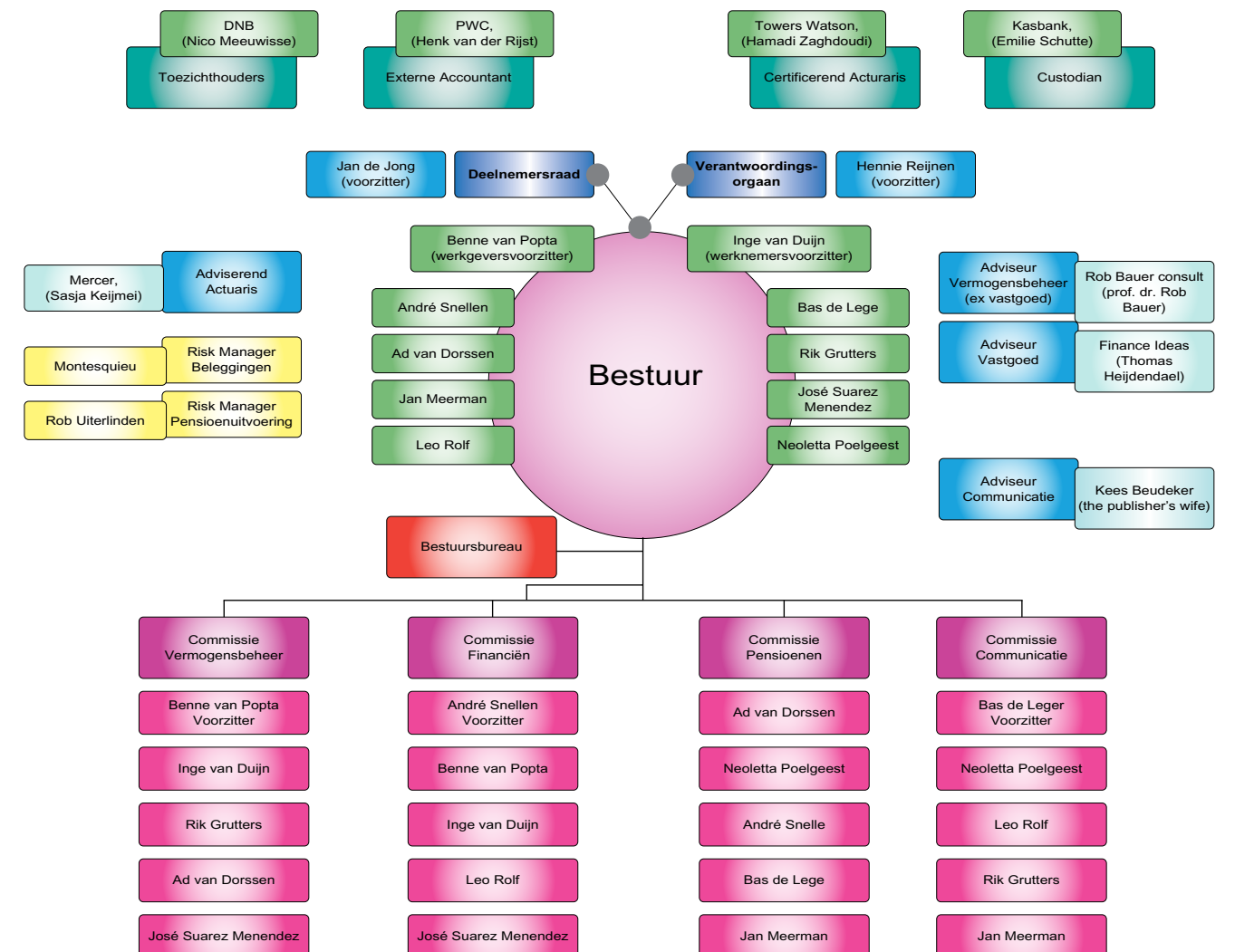
1.1.11 Het bestuursbureau

Het bestuur heeft een bestuursbureau. De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst van het Pensioenfonds. Het bestuur heeft een directeur benoemd die leiding geeft aan het bestuursbureau. Het bestuursbureau is belast met de dagelijkse operatie van het Pensioenfonds als mede met de overige door het bestuur aan hem opgedragen taken.

1.1.11.1 Samenstelling 2012

1.1.12 Organigram Pensioenfonds

2. Ontwikkelingen financiële positie

2.1 Ontwikkelingen dekkingsgraad

De dekkingsgraad is in 2012 met 8,9% gestegen van 96,4% naar 105,3%. De stijging van de dekkingsgraad is voor ongeveer 5,5% punt het gevolg van de invoering van de zogenoemde UFR-methodiek in september 2012. De wijzigingen in de economische (werkelijke) rente in 2012 is nagenoeg gecompenseerd door de wijze (en de uitvoering) van de zogenoemde afdekking van het renterisico. Een positief resultaat op de beleggingsopbrengsten, exclusief afdekking maar inclusief het effect van de strategische valuta-afdekking leidde tot stijging van de dekkingsgraad.

2.1.1 Dekkingsgraad, herstelplan en feitelijk herstel

De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was op 31 december 2012 105,3% en bevond zich nog in een situatie van reservetekort (dekkingsgraad is lager dan het vereist vermogen, 112,6%), maar niet meer in een situatie van onderdekking (dekkingsgraad is lager dan het minimaal vereist vermogen, 104,5%).

2.1.1.1 Herstelplan 2009

De herstelplannen (in een plan geïntegreerd) zijn in het voorjaar van 2009 door DNB goedgekeurd en laten een vereist herstel zien van de dekkingsgraad binnen vijf, respectievelijk vijftien jaar. Het bestuur heeft gebruikgemaakt van de mogelijkheid die de minister heeft geboden om binnen vijf jaar in plaats van drie jaar te herstellen. Het bestuur verwacht dat de dekkingsgraad zich binnen een periode van vijf jaar tot het minimum vereist vermogen en binnen een periode van vijftien jaar tot het vereist vermogen zal herstellen. Als het feitelijke herstel achter gaat lopen op het herstelplan, kan het bestuur aanvullende maatregelen treffen. Het herstelplan is een benadering van de werkelijkheid. De verwachting van het herstel is gebaseerd op de huidige uitgangspunten van het herstelplan. De feitelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad kan afwijken van het beoogde herstelpad.

2.1.1.2 Feitelijk herstel en geen korting 1 april 2013

Het herstelplan is opgesteld in 2009 en goedgekeurd door toezichthouder DNB. Het herstelplan is in het boekjaar onverkort van toepassing. In het herstelplan wordt uitgegaan van een dekkingsgraad van 100,1% primo 2012. Het uitgangspunt in het herstelplan wijkt af van de definitieve dekkingsgraad ultimo 2012 (105,3%), omdat die nog niet bekend was toen het herstelplan werd ingediend.

Het herstel van het vermogen van het Pensioenfonds is gebaseerd op het op 27 maart 2009 bij DNB ingediende herstelplan. Op 6 juli 2009 is dit herstelplan door DNB goedgekeurd. Op grond van de evaluatie van het herstelplan zou de dekkingsgraad per 31 december 2012 108% zijn. De werkelijke dekkingsgraad per 31 december 2012 bedraagt 105,3%. De dekkingsgraad ultimo 2012 ligt onder de verwachting van het herstelplan.

Op basis van de dekkingsgraad per 31 december 2012 en de evaluatie van het herstelplan heeft het bestuur begin 2013 geconcludeerd dat het voor het Pensioenfonds mogelijk is om binnen de wettelijk gestelde termijn (ultimo 2013) tot het minimaal vereist vermogen (104,5%) te herstellen.

Het bestuur heeft op 27 februari 2013 het besluit genomen dat de voorgenomen korting van 1 april 2013 van pensioenaanspraken en -uitkeringen van 0,7% geen doorgang hoeft te vinden. Op 19 maart 2013 heeft DNB laten weten dat zij het eens is met het besluit om niet te korten en er verder geen vragen zijn.

In onderstaande tabel wordt de daadwerkelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2012 afgezet tegen de ontwikkeling zoals geschetst in het herstelplan.

Het herstel van de financiële positie (lees: dekkingsgraad) van het Pensioenfonds in 2012 loopt voor op het herstelplan, maar

het Pensioenfonds bevindt zich nog wel in een situatie van reservetekort (onder de 112,6%).

2.2 Transitie vastgoed

Eerder heeft het bestuur besloten om de directe vastgoedportefeuille (a) om te zetten naar een indirecte vastgoedportefeuille, te weten niet-beursgenoteerde en beursgenoteerde vastgoedfondsen en (b) idealiter in één moeite door in te richten in lijn met de beoogde tactische allocatie van het vastgoed. Met een deel van de directe vastgoedportefeuille (€ 134 miljoen) heeft de gewenste omzetting plaatsgevonden door het ruilen van direct vastgoed tegen participaties in (niet-beursgenoteerde) vastgoedfondsen van Altera. Het resterende deel van de directe vastgoedportefeuille (circa € 240 miljoen, exclusief UFCV- en Rotij-belangen, hierna Restportefeuille) is met ingang van 1 april 2013 in commercieel beheer gegeven van DTZ. De Restportefeuille zal zo spoedig mogelijk worden verkocht.

Met DTZ is een zogenoemd 'afmanageplan' opgesteld met Deloitte als onafhankelijke procesmanager. De voornaamste werkzaamheden van de procesmanager zijn a) het aansturen, beoordelen, begeleiden en controleren van taxatieproces en taxateursselectie en b) de voortgangsbewaking ten aanzien van afmanageplan/doelstelling. De overgang van de restportefeuille naar een andere beheerder(s) heeft onder meer geleid tot een taxatie van deze restportefeuille door de nieuwe beheerder(s). De taxatie kan aanleiding zijn om de waarde van de restportefeuille ultimo 2013 extern te toetsen. Het Pensioenfonds heeft in haar portefeuille, naast private vastgoedfondsenbeleggingen, ook nog een tweetal belangen in vastgoed vehikels die uiteindelijk weer kunnen resulteren in aangroei van de directe vastgoedportefeuille. Gezien de wijziging in strategie (van een directe naar een indirecte vastgoedportefeuille) zal het Pensioenfonds 2013 ook gebruiken om de belangen in de Utrechtse Fondsen C.V. en Rotij te analyseren. Begin 2013 is een begin gemaakt met de opbouw van de beursgenoteerde vastgoedportefeuille.

2.3 Invoering UFR-methodiek

De invoering in september 2012 van de zogenoemde UFR-methodiek (een door DNB voorgeschreven methode voor het bepalen van de rente waarmee de waarde van je verplichtingen wordt bepaald) met als doel een rente vast te stellen die meer in lijn is met de voorwaarde dat er sprake moet zijn van een 'risicovrije rentevoet', heeft ertoe geleid dat de dekkingsgraad met ongeveer 5,5% is gestegen. Anders gezegd: de verplichtingen zijn met 5,5% gedaald, en daarmee is de financiële positie met dit percentage verbeterd.

De invoering van de UFR-methodiek heeft ook gevolgen gehad voor de afdekking van het renterisico. In het kort heeft de UFR-methodiek tot gevolg dat de rente na twintig jaar hoger ligt (UFR-rente) dan de marktrente na 20 jaar (economische rente). Het beleid van het Pensioenfonds is om het renterisico van de verplichtingen zo veel mogelijk te neutraliseren door het gebruik van rentederivaten; de waarde van de derivaten verandert mee met de waardeverandering van de verplichtingen. Rentederivaten veranderen mee met economische rentes maar niet met de UFR-rente. De UFR-rente is een kunstmatige rente. Dit betekent dat het Pensioenfonds op basis van de UFR-rente meer dan 100% is afgedekt (122%) voor het renterisico.

Een stijging van de economische rente (en gelijk blijven van de UFR) zou kunnen betekenen dat de dekkingsgraad van het Pensioenfonds daalt, omdat dan de waarde van de rentederivaten sneller daalt dan de verplichtingen (namelijk 22% sneller dan beoogd). Omgekeerd kan het Pensioenfonds 'profiteren' van een daling van economische rente, omdat de waarde van de rentederivaten sneller stijgt dan de verplichtingen. Het Pensioenfonds heeft in de laatste maanden van 2012 uitgebreid stilgestaan bij de mogelijkheden, om ondanks de toepassing van de UFR-methodiek, het renterisico te neutraliseren.

Er wordt besloten dat er geen noodzaak en/of mogelijkheid is om op (heel) korte termijn wijzigingen in de uitvoering door te voeren, die het beoogde effect (minder volatiliteit) zullen

Tabel Herstelplan

	Werkelijk	Herstelplan evaluatie	Herstelplan origineel
Stand 1 januari	96,4%	96,5%	105,9%
Attributie premie (M1)	-0,1%	-0,1%	-0,2%
Attributie uitkering (M2)	-0,1%	-0,1%	0,2%
Attributie toeslagen (M3)	-0,1%	0,0%	0,0%
Attributie RTS (M4)	-4,1%	0,0%	0,0%
Attributie over-rendement (M5)	14,7%	3,9%	2,2%
Attributie overig (M6)	-1,4%	-0,1%	-0,1%
Stand 31 december	105,3%	100,1%	108,0%

hebben. Een voorwaarde is dat de betreffende portefeuille en beheerder in staat is om te handelen wanneer ontwikkelingen van de financiële positie, de rente en de UFR aanleiding geven om verlies van dekkingsgraad te beperken. Een andere is dat de komende maanden het onderwerp regelmatig wordt besproken en geëvalueerd.

2.4 Ontwikkelingen overheidsbeleid, wet- en regelgeving

2.4.1 Opschorten waardeoverdracht bij dekkingsgraad onder 100%

Wanneer een werknemer van baan verandert, mag hij/zij zijn/haar pensioen van het Pensioenfonds of de verzekeraar van zijn/haar oude werkgever overdragen naar het Pensioenfonds of de verzekeraar van zijn/haar nieuwe werkgever. Dit heet waardeoverdracht. De wet schrijft voor dat als de dekkingsgraad van een pensioenfonds op een moment lager is dan 100%, het betreffende pensioenfonds individuele (inkomende en uitgaande) waardeoverdrachten moet opschorten tot de dekkingsgraad weer boven de 100% is. In het vierde kwartaal van 2012 zijn de individuele waardeoverdrachten weer opgestart omdat de dekkingsgraad van het Pensioenfonds boven de 100% lag. In de uitvoeringskosten is het als een project opgenomen, omdat er specifieke afspraken zijn gemaakt over de aanpak en de kosten.

2.4.2 Aanbevelingen Uitvoeringskosten

De Pensioenfederatie heeft in november 2011 de Aanbevelingen Uitvoeringskosten uitgebracht. Het doel is om inzicht te geven in de (uitvoerings)kosten van een pensioenfonds bij het uitvoeren van de pensioenregeling. Er wordt opgeroepen om zo spoedig mogelijk de aanbevelingen te implementeren. In Hoofdstuk 6.7 wordt op basis van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten een (uitgebreid) overzicht van (en toelichting op) de (uitvoerings)kosten van het Pensioenfonds gegeven.

2.4.3 Goed Pensioenfondsbestuur

2.4.3.1 Algemeen

In 2012 is aandacht gegeven aan het zogenoemde pensioencontract en de wet Versterking Bestuur Pensioenfonds.

2.4.3.2 Deskundigheid

In het kader van het Collectief Ontwikkelings Plan (COP) heeft in 2012 een zogenoemde 'level 2-toets' plaatsgevonden. Het bestuur heeft besloten om naar aanleiding van de toets, die met een voldoende werd beoordeeld, in 2013 een meer spe-

cifieke invulling te geven. Dat wil zeggen gericht op concrete onderwerpen als competentie en governance (wet Versterking Bestuur Pensioenfonds) en pensioenregelingen (het nieuwe pensioencontract).

2.4.4 Gedragscode

Op de bestuursleden en iedere werknemer van het Pensioenfonds is de gedragscode van toepassing. Het doel van de gedragscode is onder andere door het stellen van regels en richtlijnen voor bestuursleden en medewerkers mogelijke belangenconflicten tussen het Pensioenfonds en betrokkenen te voorkomen. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elk bestuurslid en iedere werknemer verklaart jaarlijks schriftelijk de gedragscode nageleefd te hebben.

2.4.5 Onafhankelijkheid bestuur

Het bestuur van het Pensioenfonds stelt zich bij het uitoefenen van zijn bestuurstaak onafhankelijk op. Het bestuur draagt er zorg voor dat het Pensioenfonds uitsluitend handelt ten behoeve van alle belanghebbenden van het Pensioenfonds. Het bestuur weegt haar "belangen op een zorgvuldige en evenwichtige wijze tegen elkaar af en maakt dit inzichtelijk. De belanghebbenden zijn de deelnemers, de gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers.

2.4.6 Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur van het Pensioenfonds is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

2.4.7 Geschillencommissie

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft met ingang van 1 januari 2008 een geschillencommissie ingesteld voor de behandeling van geschillen. De commissie heeft tot taak het bestuur te adviseren over geschillen tussen deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden of werkgevers en het Pensioenfonds betreffende besluiten van het bestuur die geen besluit van algemene strekking zijn. Het bestuur besluit conform het advies van de commissie, tenzij zwaarwichtige belangen tot een ander besluit aanleiding geven. Ook is een secretaris aan de commissie toegevoegd. In 2012 heeft de geschillencommissie geen adviezen aan het bestuur uitgebracht. In 2013 worden de leden van de geschillencommissie (opnieuw) benoemd.

3. Communicatie

3.1 Algemeen

Het bestuur van het Pensioenfonds wil alle betrokkenen, (ge-
wezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers, in
lijn met wet- en regelgeving, op heldere en begrijpelijke wijze
informereren over het beleid en de uitvoering daarvan. Ieder jaar
wordt in de commissie Communicatie een communicatiejaar-
plan opgesteld in lijn met het communicatiebeleidsplan.

3.2 Communicatiebeleidsplan

In 2012 heeft het bestuur een communicatiebeleidsplan vast-
gesteld. Hierin zijn missie en kernwaarden opgenomen. Er is
een strategie per doelgroep vastgesteld, die in de volgende
jaren door middel van communicatiejaarplannen vormgegeven
moet worden.

3.3 Persbeleid

Het onderwerp 'pensioen' is actueel, pensioenfondsen zijn
regelmatig in het nieuws. Het Pensioenfonds heeft vastgelegd
hoe het persbeleid invulling krijgt. Deze zijn terug te vinden in
een apart persdocument. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- Er wordt gekozen voor een reactief persbeleid. Dit houdt
in dat het Pensioenfonds de pers niet zelf benadert,
maar de pers op verzoek wel te woord staat.

In beginsel doet de voorzitter van het Pensioenfonds in voor-
komende gevallen de woordvoering.

3.4 Communicatie 2012

3.4.1 Nieuwsbrief voor deelnemers

Ook in 2012 heeft het Pensioenfonds deelnemers en pen-
sioengerechtigden geïnformeerd over zaken die het Pensi-
oenfonds betreffen door een nieuwsbrief te sturen. In deze
niewsbrief is met name aandacht besteed aan de aangepaste
pensioenopbouw, de verhoging van de pensioenpremie, de
stand van de dekkingsgraad en de waardeoverdracht.

3.4.2 Nieuwsbrief voor werkgevers

In januari zijn de werkgevers via een nieuwsbrief over veran-
dering in het pensioenreglement, de pensioenaangifte en de
impact van de crisis op het Pensioenfonds geïnformeerd.

3.4.3 Communicatie naar deelnemers

Eind 2012 is een communicatiebureau ingeschakeld om het
Pensioenfonds de komende jaren te ondersteunen bij het
ontwikkelen van een strategie om het pensioenbegrip van de
deelnemers te verhogen. Daarnaast wordt er een nieuwe huis-
stijl ontwikkeld en zal de website worden aangepast.

4. Toezichthouder AFM en DNB

4.1 Autoriteit Financiële Markten (AFM)**4.1.1 Uniform Pensioenoverzicht (UPO)**

De AFM heeft het Pensioenfonds eind 2012 laten weten dat er verder geen vragen meer zijn over aan welke deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO) zal worden verstrekt.

4.2 De Nederlandsche Bank (DNB)**4.2.1 Evaluatie Herstelplan 2012**

De DNB heeft op 19 maart 2013 aangegeven dat zij het eens is met de beslissing om de voorgenomen korting op 1 april 2013 geen doorgang te laten vinden en de evaluatie van het herstelplan verder geen aanleiding geeft tot opmerkingen.

4.2.2 Dwangsom of boetes

Het afgelopen jaar zijn aan het Pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het Pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het Pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

4.2.3 Evaluatie Financiële opzet 2012

De Nederlandsche Bank heeft het Pensioenfonds onder voorwaarde van een evaluatie van de financiële opzet van het Pensioenfonds in 2012, haar goedkeuring gegeven voor de premieaanpassing 2012-2016. In 2012 heeft er een evaluatie van de financiële opzet plaatsgevonden wat heeft geleid tot een aanpassing van de pensioenleeftijd van 65 naar pensioenleeftijd 67 jaar. Verderop meer hierover.

5. Overige ontwikkelingen

5 Overige ontwikkelingen

5.1 Werkgroep Pensioenfonds Wonen en Pensioenfonds Detailhandel

Eind 2011 is er een fusiewerkgroep in het leven geroepen. Deze werkgroep onderzocht de mogelijkheden van een fusie tussen Stichting Pensioenfonds Wonen en Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel. De fusiewerkgroep is als gevolg van het afronden van haar opdracht opgeheven. Vanaf begin 2013 fungeren de voorzitters van Stichting Pensioenfonds Wonen en Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel tezamen met een tweetal adviseurs als fusiewerkgroep die ervoor zorgdraagt het proces van samengaan tot een goed einde te brengen. Het voornemen is om op 1 januari 2014 samen te gaan.

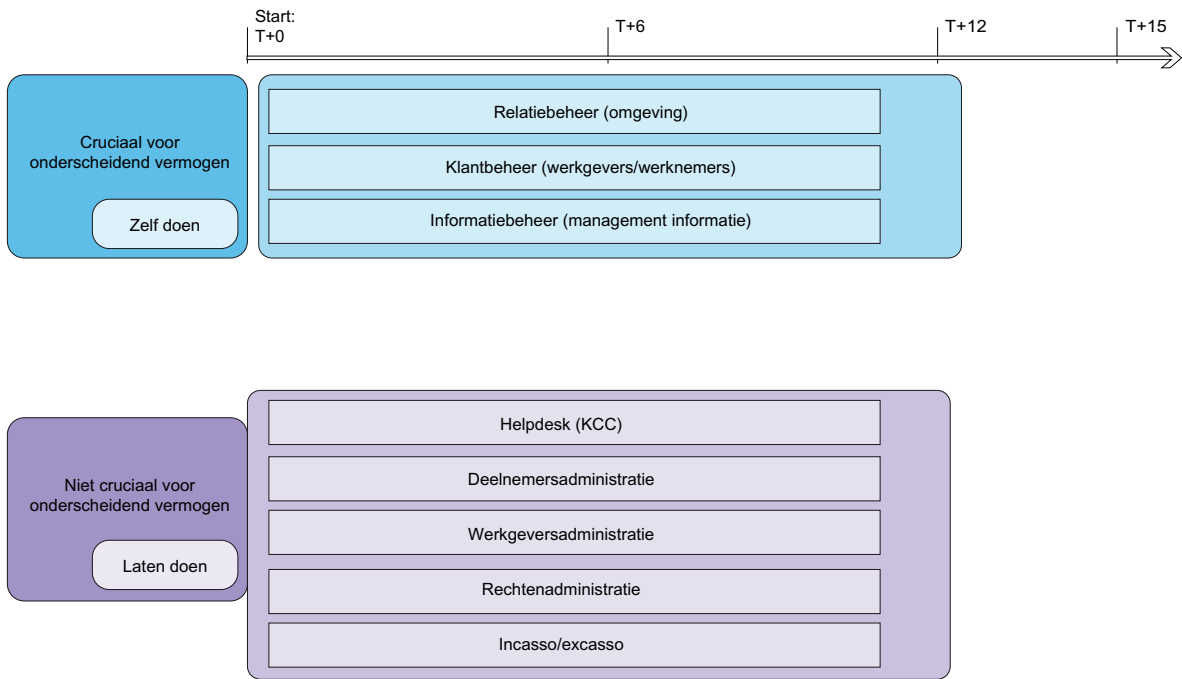
5.2 Strategische Heroriëntatie Uitvoering Pensioenen (HUP)

Het bestuur heeft in mei 2012 het project HUP gestart met als doel de (uitbesteding van de) pensioenuitvoering onder de loep te nemen. Dat wil zeggen; welke onderdelen onderkennen we, welke eisen worden daaraan gesteld, waar wil

(en kan) het Pensioenfonds onderscheidend zijn (met andere woorden, wat besteden we al dan niet uit) en tot slot als het uitbesteed (of her-aanbesteed) wordt, aan wie en onder welke voorwaarden. Het project heeft onder begeleiding van een externe partij plaatsgevonden.

Het bestuur heeft eind september op advies van de projectgroep onder meer besloten om de werkzaamheden die gezichtsbepalend zijn voor het Pensioenfonds in huis te halen. Het betreft werkzaamheden waar de zogenoemde 'tone of voice' een cruciale rol speelt, de omgeving van het Pensioenfonds (relatiebeheer), de direct betrokken partijen (klantbeheer) en de informatie die nodig is om effectief uitvoering te geven aan relatie- en klantbeheer.

Het vorm (en invulling) geven van deze werkzaamheden (in eigen beheer) moet er ook toe leiden dat de pensioenuitvoering (nog) beter aansluit bij de verwachtingen van de omgeving, wat moet leiden tot een meer efficiënte dienstverlening. Eind 2013 dienen de eerste resultaten zichtbaar te worden.

5.3 Pensioenregeling 2013 en premie

5.3.1 Pensioenregeling 2013

In 2012 is DNB akkoord gegaan met de vaste pensioenpremie (2012-2016) op voorwaarde dat er in 2012 een evaluatie zou plaatsvinden van de financiële opzet van het Pensioenfonds. Een en ander betekende dat er in 2012 duidelijkheid moest komen over de mogelijkheden om de opbouw te verlagen als de vaste premie niet toereikend is; kortom, is er dan een mechanisme dat in werking kan treden? In overleg hebben de sociale partners besloten om de pensioenregeling aan te passen, dat wil zeggen om de pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar

te brengen teneinde de vaste premie onder vrijwel alle omstandigheden toereikend te laten zijn. De aanpassing is mede ingegeven door het besef dat de pensioenregeling in lijn moet blijven met ontwikkeling van de AOW-leeftijd.

5.3.2 Premie 2013-2016

De premie voor de periode 2013 tot 2016 voor de verplichte pensioenregeling en de aanvullende pensioenregeling is in onderstaande tabel opgenomen.

In een overzicht:

Jaar		2012	2013-2016
Premie	Verplichte regeling	18,5%	19,4%
Premie	Aanvullende regeling	21,1%	22,2%

Door werkgever mag niet meer dan 4,882% worden ingehouden.
Door werkgever mag niet meer dan 5,120% worden ingehouden.

6. Financieel beleid

6.1 Inleiding

Het Pensioenfonds heeft, om aan zijn doelstelling te kunnen voldoen, de beschikking over de beleidsinstrumenten premie, toeslagen, beleggingen en de pensioenregeling.

6.2 Premies

De pensioenregeling is een collectieve vaste bijdrageregeling met een premie die voor een periode van vijf jaar, eindigend ultimo 2016, wordt vastgesteld. Jaarlijks wordt vastgesteld of deze premie nog voldoet aan de wet- en regelgeving.

6.2.1 Premie verplichte pensioenregeling (maximum € 50.064)

In het jaar 2012 is de premie 18,5% van de pensioengrondslag (voor de periode 2013-2016 is de premie 19,4% van de pensioengrondslag). De pensioengrondslag in 2012 is het loon op basis van de Wet financiering sociale verzekeringen met een maximum van € 50.064 verminderd met de franchise (2012 € 12.415).

6.2.2 Extra premies brancheregelingen AGF en Gebra

Voor de werknemers in de branches aardappelen, groenten en fruit (AGF) en de gemengde- en speelgoedbranche (Gebra) is er een aanvulling op de opbouw van het reguliere ouderdoms- en nabestaandenpensioen van respectievelijk 0,25% en 0,2% van de pensioengrondslag.

De premie voor de brancheregeling AGF is 3,13% van de pensioengrondslag, waarvan 1,565% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer. In de brancheregeling Gebra is de premie 2,5% van de pensioengrondslag, waarvan 1,0% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer.

6.2.3 Premie aanvullende pensioenregeling

De werkgevers hebben de mogelijkheid om hun personeelsleden (al het personeel) pensioen op te laten bouwen voor hun inkomen dat boven het maximum loon Wet Financiering Sociale Verzekeringen ligt, ook wel de aanvullende pensioenregeling genoemd. De opbouwpercentages en toeslagen voor de aanvullende pensioenregeling zijn gelijk aan die van de verplichte pensioenregeling.

De premie voor de aanvullende pensioenregeling is voor het jaar 2012 vastgesteld op 21,1% (voor de periode 2013-2016 is de premie 22,2%) van de excedentpensioengrondslag, mits de werkgever niet meer dan honderd werknemers heeft die deel-

nemen in de aanvullende pensioenregeling. Indien de werkgever meer dan honderd werknemers heeft die deelnemen in de aanvullende pensioenregeling kan het Pensioenfonds een afwijkend premiepercentage vaststellen. Bij het vaststellen van dit afwijkende premiepercentage wordt dan rekening gehouden met de gemiddelde leeftijd en de man-vrouwsamenstelling van de betreffende deelnemers.

De werkgever kan een eventueel hogere premie op het loon van de deelnemer inhouden voor zover dat met de deelnemer is afgesproken. Als een werkgever gebruikmaakt van de mogelijkheid van de aanvullende pensioenregeling, sluit het Pensioenfonds met deze werkgever een uitvoeringsovereenkomst af. In de uitvoeringsovereenkomst worden de voorwaarden vastgelegd die gelden voor deelname aan de aanvullende pensioenregeling. Ook wordt bepaald in hoeverre het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement van toepassing zijn.

6.2.4 Collectieve vaste bijdrage regeling

De regeling is een uitkeringsovereenkomst die wordt gefinancierd met een premie volgens een collectieve vaste bijdrage regeling. De premie staat voor een periode van vijf jaar (van 2012 tot en met 2016) vast. Alleen in zeer ingrijpende en onvoorziene omstandigheden kan de pensioenpremie tussentijds wijzigen. Het bestuur kan, in geval van financiële problemen, besluiten de pensioenregeling te versoberen en aanspraken en/of rechten te verlagen.

6.2.5 Kostendekkende premie 2012 en bijdrage aan herstel

6.2.5.1 Kostendekkend

De wet- en regelgeving vereist een kostendekkende premie waarvoor de wijze van berekening is vastgelegd in de pensioenwet. In het boekjaar 2012 was de feitelijke premie van 18,5% van de pensioengrondslag (€ 431,3 miljoen) kostendekkend. Het Pensioenfonds hanteert de gedempte premiemethode voor de bepaling of deze feitelijk premiekostendekkend is. De premie moet volgens de gedempte premiemethode € 407,8 miljoen zijn. De feitelijke premie is daarmee kostendekkend.

Als de zuivere kostendekkende premie (op basis van de renteterminijstructuur per 31 december 2011) wordt gehanteerd (is € 500,5 miljoen), dan is de feitelijke premie niet kosten dekkend.

6.2.5.2 Bijdrage aan herstel

In 2011 heeft de premie niet bijgedragen aan herstel (NB: bijdrage aan herstel betekent in een situatie van dekkingstekort, waarbij de dekkingsgraad lager is dan 104,5%, dat de premie niet alleen kostendekkend is, maar ook bijdraagt aan het bereken van de vereiste buffer van 104,5%). Wel was het mogelijk om een zogenoemde adempauze te nemen (met andere woorden, de premie hoefde niet bij te dragen aan herstel). In 2011 is het pensioenplatform Detailhandel een set van maatregelen overeengekomen om de premie in 2012 wel bij te laten dragen aan het herstel.

Met de rente van augustus 2011 zou de premie in 2012 van ongeveer € 400 miljoen in totaal voor (ex-ante) € 17 miljoen niet bijdragen aan het herstel. De set van maatregelen is voorgelegd aan DNB en deze heeft besloten om daar geen gevolgen aan te verbinden onder de voorwaarde dat de financiële opzet in 2012 wordt getoetst. De toetsing heeft plaatsgevonden en heeft, zoals gezegd, geleid tot het aanpassen van de pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar.

Ook is de premie (ex-post) getoetst aan bijdrage aan herstel op de rente van ultimo augustus 2011, en heeft deze voor € 12 miljoen bijgedragen aan herstel.

6.3 Toeslag

6.3.1 Algemeen

Als de middelen van het Pensioenfonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar de pensioenen van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het indexcijfer van de cao-lonen van de detailhandelsbranches die onder het Pensioenfonds vallen, exclusief bijzondere beloningen. Dit indexcijfer stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) speciaal voor het Pensioenfonds vast (CBS-indexcijfer van de cao-lonen in de detailhandel).

Het bestuur streeft ernaar de opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de stijging van de CBS-consumentenprijsindex 'afgeleid'. Dit betekent dat de index niet wordt beïnvloed door belasting- en accijnseffecten. De toeslagen voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen mogen daarbij niet hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van het Pensioenfonds toereikend zijn om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te verhogen. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en er is dus geen zekerheid of en in hoeverre het Pensioenfonds in de toekomst een toeslag kan verlenen. Het Pensioenfonds reserveert namelijk geen gelden voor toekomstige toeslagen.

Het bestuur gebruikt als leidraad voor de toeslagverlening een staffel, waarbij de toeslagverlening afhankelijk is van de dekkingsgraad op moment van toeslagverlening;

- Als de dekkingsgraad lager is dan 110%, verleent het Pensioenfonds geen toeslag.
- Als de dekkingsgraad hoger is dan 125%, verleent het Pensioenfonds een volledige toeslag.
- Als de dekkingsgraad tussen de 110% en 125% ligt, berekent het Pensioenfonds de toeslag pro rata.

Voor actieve deelnemers geldt een andere index voor de toeslagverlening dan voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers. De rechten van actieven worden welvaartsvast gehouden, terwijl de pensioenen van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers waardevast worden gehouden.

6.3.2 Toeslag 2012

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft in december 2012 een besluit genomen over de toeslag per 1 januari 2013. De FTK-dekkingsgraad van het Pensioenfonds was toen ongeveer 105%, en de vereiste dekkingsgraad circa 113%. Hantering van de staffel leidt ertoe dat er geen toeslag wordt verleend voor zowel de actieven, gewezen deelnemers als pensioengerechtigden.

Noch de financiële situatie van het Pensioenfonds, noch de algemene economische situatie vormde voor het bestuur aanleiding om van de leidraad van de toeslagstaffel af te wijken. Daarom heeft het bestuur besloten om de toeslag per 1 januari 2013, welke toeslag wordt berekend over de opgebouwde rechten per 31 december 2012, voor zowel actieven als gewezen deelnemers vast te stellen op 0%. Ook de ingegane pensioenen (inclusief de AOP-uitkeringen) zijn per 1 januari 2013 niet verhoogd.

6.4 Pensioenvermogen en voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Pensioenvermogen	Technisch(e) voorzieningen	resultaat	percentage	Dekkingsgraad %
Stand per 31 december 2011	10.325.861	10.706.499			96,4%
Beleggingsresultaten	1.759.536	165.979	1.593.557	14,7%	111,2%
Premiebijdragen	438.051	424.197	13.854	-0,3%	110,9%
Uitkeringen	-259.358	-256.863	-2.495	0,2%	111,1%
Wijziging marktrente		477.538	-477.538	-4,6%	106,5%
Wijziging actuariële grondslagen		104.342	-104.342	-1,0%	105,5%
Collectieve waardeoverdrachten	134	270	-136	0,0%	105,5%
Pensioenuitvoeringskosten	-26.823		-26.823	-0,2%	105,3%
Overige	-2.935	-1.430	-1.505	0,0%	105,3%
Stand per 31 december 2012	12.234.467	11.620.532		8,8%	105,3%

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

Bedragen x € 1.000,-	2012	2011	2010	2009	2008
Premieresultaat	-16.216	-19.961	23.940	-9.752	112.522
Interestresultaat	1.116.019	-134.787	-412.221	740.332	-1.972.943
Overig resultaat	-102.016	1.606	76.318	-520.295	3.060
Saldo	997.787	-153.142	-311.963	210.285	-1.857.361

De dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen. De dekkingsgraad ultimo 2012 (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2012	2011	2010	2009	2008
Dekkingsgraad ultimo	105,3%	96,4%	97,5%	101%	98%
Gemiddelde interest van verplichtingen	2,6%	2,7%	3,4%	3,8%	3,4%

Het Pensioenfonds bevindt zich ultimo 2012 niet in een situatie van dekkingstekort, aangezien de dekkingsgraad hoger is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,5%.

6.5 Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

x € 1.000	2012	2011*
Premieresultaat		
Premiebijdragen	438.051	389.734
Pensioenopbouw	-424.197	-379.546
Mutatie technische voorziening voor excassokosten	-3.247	-2.689
Pensioenuitvoeringskosten	-26.823	-27.460
	-16.216	-19.961
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	1.759.536	1.550.498
Rentetoevoeging technische voorziening	-165.979	-115.225
Wijziging marktrente	-477.538	-1.570.060
	1.116.019	-134.787
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten (saldo overdacht van rechten)	2	1.312
Resultaat op kanssystemen (overige wijzigingen)	5.946	269
Resultaat op uitkeringen	-2.495	-1.302
Indexering en overige toeslagen	-1.512	-681
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-104.342	0
Overige baten	645	1.986
Wijziging herverzekeringsdeel technische voorzieningen	0	0
Overige lasten	-260	42
	-102.016	1.606
Totaal saldo van baten en lasten	997.787	-153.142

*Bedragen 2011 kunnen afwijken van jaarverslag 2011 in verband met correcties.

6.5.1 Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De solvabiliteit van het Pensioenfonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort, maar niet van een dekkingstekort. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruikgemaakt van het standaardmodel van DNB.

wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

De vermogenspositie van Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel is naar de mening van de waarmede actuaire onvoldoende, vanwege een reservetekort.

6.5.2 Oordeel externe actuaire over de financiële positie

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen, maar lager dan het vereist eigen vermogen. Gemeten naar de

6.6 Beleggingen

6.6.1 Gevoerd beleid

Het beleid dat in 2011 is vastgesteld is verder vormgegeven en geïmplementeerd in 2012.

6.6.1.1 Portefeuilleconstructie

In 2012 zijn de laatste omzettingen naar de Normportefeuille voltooid.

6.6.1.2 Rentehedge 2012

Ook in 2012 is het beleid om het renterisico van de verplichtingen voor 100% af te dekken. Het betreft een strategische afdekking van 100%, wat betekent dat de werkelijke afdekking

lager of hoger kan zijn (binnen een marge van 3%) dan 100%. In juni 2011 besloot het bestuur echter om, zonder aanpassing van het risicoprofiel en zonder de aandelen allocatie te hoeven verlagen de mate van renteafdekking op 93% (binnen een marge van 3%) vast te stellen, omdat bleek dat een volledige afdekking niet mogelijk was, en veelal leidde tot extra kosten (en vaak nog zonder het beoogde effect).

6.6.1.3 Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000.000,-	2012 Bedrag	Percentage	Normportefeuille (+/- 5%)	2011 Bedrag	Percentage
Aandelen	3.504	31,0%	30,5%	2.760	31,4%
Vastrentende waarden	6.769	60%	60,0%	5.133	58,8%
Staat	3.700				
Credits/ILB	1.278				
EMD	1.187				
HY	579				
Private Loans	25				
Alternatieve beleggingen	160	1%	1,5%	137	1,6%
Direct Vastgoed	327	3%	7,9%	483	5,5%
Indirect Vastgoed	232	2%		136	1,5%
Liquide middelen	292	3%	0,1%	128	1,5%
Totaal	11.284			8.779	
Waarde portefeuilles afdekking rente en valuta	990			1.562	
Totaal inclusief afdekking	12.272*			10.341	

*In de jaarrekening is € 12.291 opgenomen, dit is omdat in het bestuursverslag de managementrapportage wordt gebruikt zonder rekening te houden met de zogenoemde overlopende posten.

6.6.1.4 Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer, uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin voor het Pensioenfonds wordt belegd.

	2012 Portefeuille	Benchmark
Aandelen	16,62%	16,12%
Vastrentende waarden	10,25%	10,74%
Alternatieve beleggingen	11,95%	12,13%
Vastgoed	-3,98%	-3,98%
Liquide middelen	1,23%	0,23%
Totaal (unhedged)	11,16%	11,23%

	2011 Portefeuille	Benchmark
Aandelen	-5,2%	-4,0%
Vastrentende waarden	5,1%	3,3%
Alternatieve beleggingen	4,5%	2,4%
Vastgoed	-0,9%	5,0%
Liquide middelen	1,8%	1,1%
Totaal	0,9%	0,7%

6.6.1.5 Vastgoed

In 2011 heeft het bestuur besloten om uit het direct vastgoed te gaan en tevens een strategie bepaald voor de vastgoedbeleggingen op lange termijn. De strategische allocatie naar vastgoed wordt gehandhaafd, maar de toekomstige vastgoedportefeuille zal voor een deel bestaan uit beursgenoteerd vastgoed en voor een deel uit private vastgoedfondsen.

Om een goede afweging te maken over de ideale samenstelling van de vastgoedportefeuille heeft het Pensioenfonds vier belangrijke criteria gehanteerd, te weten 1) invulling van de governance, 2) de bijdrage die de belegging aan de Strategische Asset Allocatie van het Pensioenfonds levert, 3) diversificatie binnen de vastgoedportefeuille van het Pensioenfonds en 4) liquiditeit. Na uitgebreide studie en analyse is gebleken dat de ideale vastgoedportefeuille van het Pensioenfonds deels uit beursgenoteerd vastgoed en deels uit private vastgoedfondsen bestaat. De beursgenoteerde vastgoedportefeuille moet een internationaal gespreide portefeuille zijn waarbij een passieve strategie wordt gevolgd (volgen van een index). Begin 2013 is een aanvang genomen met de opbouw van deze portefeuille. Om te blijven profiteren van de vastgoedkarakteristieken is er ook voor gekozen om private vastgoedfondsen toe te voegen.

In 2012 is hierbij de eerste stap gezet door direct vastgoed (€ 134 miljoen) te ruilen voor participaties in de niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen (winkelfonds en woningenfonds) van Altera.

6.6.2 Verantwoord beleggen

6.6.2.1 Uitgangspunten en kenmerken

In de zogenoemde Investment Beliefs staan de beginselen van Verantwoord Beleggen omschreven. Een en ander betekent dat het Pensioenfonds Verantwoord Beleggen serieus neemt en haar beleid op authenticiteit en geloofwaardige wijze wil implementeren. De inrichting van het beleid mag niet ten koste gaan van zogenoemde 'voor risico gecorrigeerde rendementen'. Voor de organisatorische inrichting geldt dat een pragmatische aanpak de voorkeur heeft.

6.6.2.2 Overwegingen bij het beleid

De meeste aandelenbeleggingen zijn gebaseerd op traditionele 'long only'-strategieën die een impuls geven aan verantwoord aandeelhouderschap. De bedoeling is ervoor te zorgen dat verantwoord ondernemen en sociale, ethische en milieufactoren (Environmental, Social and Governance, ESG beleid) op dusdanige wijze worden geïntegreerd dat ze van wezenlijk belang zijn bij het beleggingsproces.

Het Pensioenfonds hanteert een uitsluitingslijst die is toegespitst op het uitsluiten van ondernemingen in de wapenindustrie (landmijnen en clusterbommen).

Er bestaat een relatie tussen het ESG-beleid en de economische waarde van ondernemingen op de lange termijn. Een onderdeel van het beleid kan erop gericht zijn om te waarborgen dat het bestuur van een onderneming ESG-factoren meeneemt in haar besluitvorming en dat zij verantwoording afleggen over de prestaties van de onderneming op dit vlak. Duidelijk leiderschap van bestuur en topmanagers leidt doorgaans tot fundamentele (in plaats van cosmetische) implementatie in de hele onderneming.

Verantwoord beleggen kan van invloed zijn op de prestaties van beleggingsportefeuilles, en wel in uiteenlopende mate, afhankelijk van de betrokken ondernemingen, sectoren, regio's, beleggingscategorieën en het tijdspad (conform de UN Principles for Responsible Investment, de UN PRI). Ook kan toepassing van deze UN PRI een betere aansluiting tot stand brengen tussen beleggers en bredere maatschappelijke doelstellingen. Goed ondernemingsbestuur, waarbij rekening wordt gehouden met sociale, ethische en milieufactoren kan op de lange termijn de aandeelhouderswaarde in stand houden en verhogen.

6.6.2.3 Implementatie van het beleid Verantwoord beleggen

In 2012 heeft het Pensioenfonds een overgang naar de Responsible Investment Indices van BlackRock gerealiseerd, zodat in ontwikkelde markten niet meer geïnvesteerd wordt in controversiële wapens. Ook zijn op zowel beleidsniveau als operationeel niveau voorbereidingen getroffen om het engagementbeleid en het stembeleid verder vorm te geven. 2013 zal gebruikt worden om het (langetermijn)beleid verder uit te werken en in te voeren. Hierbij wordt aandacht gegeven aan 1) organisatorische inrichting en doelstelling, 2) budgetconsequenties, 3) uitrol over beleggingscategorieën en 4) communicatie met stakeholders.

In 2013 zal het Pensioenfonds zijn aandelenbeleggingen in de ontwikkelde markten in zogenaamde separate accounts onderbrengen. Dit houdt in dat het Pensioenfonds voor wat betreft de aandelenbeleggingen in ontwikkelde markten niet meer belegt in de fondsen van BlackRock, maar deze beleggingen gaat aanhouden in apart voor het Pensioenfonds geopende rekeningen bij de custodian. Hierdoor zal het Pensioenfonds in staat zijn om zijn eigen beleid op het gebied van verantwoord beleggen te implementeren en niet meer beperkt worden door het Verantwoord Beleggen-beleid dat reeds in de beleggingsfondsen gevoerd wordt.

Binnen de beleggingsfondsen vindt nu securities lending plaats (indirect). Na overgang naar de bovengenoemde separate accounts heeft het Pensioenfonds de mogelijkheid om direct deel te nemen aan securities lending. Het Pensioenfonds zal de mogelijkheid om direct deel te nemen aan een securities lending-programma in 2013 verder onderzoeken.

6.6.3 Z-score

Op 24 april 1998 is de 'Vrijstellingsregeling Wet BedrijfsPensioenfonds' officieel in werking getreden. Deze regeling is uitgevaardigd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en heeft als belangrijkste doel ondernemingen vrijstelling te verlenen van de verplichtstelling van deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds indien de beleggingsperformance van het Pensioenfonds ontoereikend is. Op basis van

artikel 5 lid 1a Vrijstellingsregeling moet vrijstelling worden verleend als uit de performancetoets blijkt dat het feitelijk behaalde beleggingsrendement van het bedrijfstakpensioenfonds in negatieve zin afwijkt van het rendement van de door het Pensioenfonds vastgestelde normportefeuille. Volgens de vrijstellingsregeling zal de performancetoets worden toegepast over de periode 2008 tot en met 2012. Indien de uitkomst van de performancetoets lager uitvalt dan 0, kan een deelnemer (werkgever) vanaf 1 januari 2012 een verzoek indienen tot vrijstelling van deelname. Over 2012 is een Z-score behaald van 0,07%.

De performancetoets over de periode 2008 tot en met december 2012 bedraagt 1,22%. Daarmee blijft de performancetoets boven het vereiste minimum.

6.7 Uitvoeringskosten

6.7.1 Inleiding

Zoals aangegeven heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen Uitvoeringskosten opgesteld. De Aanbevelingen worden gevolgd en zij bieden inzicht in de kosten van een Pensioenfonds (op een uniforme wijze weergegeven), maar niet alle kosten komen naar voren. In dit hoofdstuk worden de kosten van uitvoering op meerdere manieren (of vanuit verschillende gezichtspunten) getoond, door bijvoorbeeld de 'pure uitvoeringskosten' te scheiden van de kosten voor onder meer ondersteuning en toezicht, maar ook de kosten die voortvloeien uit de zogenoemde gangbare methode.

6.7.2 Kosten pensioenbeheer

6.7.2.1 Het Pensioenfonds

Het Pensioenfonds splitst de kosten van de pensioenuitvoering op in onder meer de categorieën: de deelnemer, de werkgever, handelingen, projecten en ondersteuning. Vervolgens worden de kosten voor projecten in kaart gebracht en de kosten van de organisatie, waaronder de kosten van bestuur, commissies, deelnemersraad, verantwoordingsorgaan, bestuursbureau, advies, ondersteuning, huisvesting en toezicht. Samen vormen zij de kosten van Pensioenuitvoering, Projecten en de Organisatie.

Kosten beheer deelnemer	13.486.783
Beheer actief	7.936.774
Beheer gewezen deelnemer	1.003.193
Beheer pensioengerechtigde	4.533.940
Beheer vrijwillige regeling	12.876
Kosten beheer werkgever	6.341.728
Beheer werkgever	5.773.641
Actief incassobeleid	568.087
Kosten handelingen	1.112.355
Afkoop nieuwe slapers	640.934
Afkoop oude slapers	30.268
Afsplitsen bijzonder partnerpensioen	434.972
Individuele waardeoverdrachten	6.181
Kosten overgangsregelingen	299.681
Garantieregeling	144.460
Compensatieregeling	83.272
Vrijwillige regeling	51.582
Overgangsregeling	20.367
Kosten ondersteuning pensioenuitvoering	648.002
Financiële administratie	250.000
Webservices & DVO	366.420
Communicatie	22.515
Ondersteuning	9.067
Totaal Pensioenuitvoering	21.888.549

De kosten voor projecten zijn:

Kosten projecten	1.457.231
Afkoop oude slapers	70.000
Afkoop nieuwe slapers	1.262.800
Wijzigingen pensioenregeling	90.252
Afhandeling SVB en diversen	34.179

De totale kosten Pensioenuitvoering en Projecten zijn:

Totaal Pensioenuitvoering en projecten	23.345.780
---	-------------------

De kosten voor de Organisatie zijn

Totaal Organisatie	3.478.000
Bestuurskosten	413.000
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	1.266.000
Accountantskosten	67.000
Contributies en bijdragen	1.034.000
Kosten bestuursbureau	698.000

De totale kosten (TP en Projecten en Organisatie zijn € 26.823.780

6.7.2.2 De Aanbevelingen Uitvoeringskosten pensioenbeheer (Pensioenfederatie)

In de Aanbevelingen wordt de Normdeelnemer gedefinieerd zonder de gewezen deelnemer. De kosten van Pensioenbeheer worden weergegeven door de Normdeelnemer als maat te nemen. Hoe lager de prijs van de Normdeelnemer hoe lager de kosten. De prijs van de Normdeelnemer komt tot stand door het aantal actieven en pensioengerechtigden bij elkaar op te tellen en te delen door de kosten van pensioenuitvoering.

6.7.2.3 De gangbare methode

In afwijking van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten is het in het algemeen gangbaar om de Normdeelnemer te definiëren inclusief de gewezen deelnemer (de zogenoemde slaper), waarbij de actieve deelnemer voor 100% wordt meegenomen, de pensioengerechtigde voor 50% en de gewezen deelnemer voor 25%.

6.7.2.4 Overzicht kosten per methode

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen met de kosten per deelnemer per methode:

2012	Aantal	Aanbevelingen	Gangbare methode
Actieven	250.382	250.382	250.382
Pensioengerechtigden	74.084	74.084	37.042
Gewezen deelnemers	615.456		153.864
Totaal	939.922	324.466	441.288
		kosten per deelnemer	kosten per deelnemer
Totale Pensioenuitvoering (TP)		€ 67,5	€ 49,6
TP en Projecten		€ 72,0	€ 52,9
TP en Projecten en Organisatie		€ 82,7	€ 60,8

2011	Aantal	Aanbevelingen	Gangbare methode
Actieven	249.486	249.486	249.486
Pensioengerechtigden	71.626	71.626	35.813
Gewezen deelnemers	612.775		153.194
Totaal	933.887	321.112	438.493
		kosten per deelnemer	kosten per deelnemer
Totale Pensioenuitvoering (TP)		€ 71,4	€ 52,3
TP en Projecten		€ 76,3	€ 55,9
TP en Projecten en Organisatie		€ 85,5	€ 62,6

6.7.3 Kosten vermogensbeheer

De aanbevelingen van de Pensioenfederatie leveren het volgende beeld op van de kosten van vermogensbeheer.

Gemiddeld belegd vermogen 2012	€	11.141.484.493	
		Kosten	in basispunten
Beheervergoeding vermogensbeheerders	€	12.824.000,00	11,5
Bewaar- en settlementkosten, administratiekosten, performan	€	1.234.275,00	1,1
Prestatieafhankelijke vergoedingen	€	-	-
Totaal vermogensbeheerkosten	€	14.058.275,00	12,6

Gemiddeld belegd vermogen 2011	€	9.353.626.283,00	
		Kosten	in basispunten
Beheervergoeding vermogensbeheerders	€	9.041.398,00	9,8
Bewaar- en transactiekosten, administratiekosten, performance- en rapportagekosten	€	810.000,00	0,9
Prestatie afhankelijke vergoedingen	€	-	0,0
Totaal vermogensbeheerkosten	€	9.851.398,00	10,6

In de jaarrekening zijn de kosten van de vastgoedbeleggingen, exploitatiekosten, overdrachtsbelasting (€ 5.489) en kosten beheer (€ 1.691) samengevoegd. In bovenstaand overzicht zijn alleen de beheersvergoedingen opgenomen. Het Pensioenfonds heeft per vermogenscategorie tariefafspraken met de vermogensbeheerder(s) gemaakt. Met de custodian zijn verschillende bewaar- en settlementtarieven per land overeen gekomen.

De toename van 1,7 basispunten beheervergoeding ten opzichte van 2011 wordt verklaard door toename van vermogen per vermogenscategorie. De toename van 0,2 basispunten met betrekking tot bewaar- en settlementkosten, administratiekosten, performance- en rapportagekosten wordt veroorzaakt door de stijging van de waarde van het vermogen.

7. Risicoparagraaf

Risicoparagraaf

7.1 Risicobeleid

7.1.1 Risicomangement

7.1.1.1 Algemeen

Het Risico Management Raamwerk (RMR) heeft als doel integraal de risico's en maatregelen in kaart te brengen inclusief de bijbehorende beheersomgeving (en inrichting daarvan). Binnen het RMR worden ook onderstaande risico's in kaart gebracht. Bij de verschillende risico's wordt, voor zover van toepassing, het beleid en/of maatregel van het Pensioenfonds vermeld.

7.1.1.2 Testwerk, DNB-niveau en RM-applicatie

In 2012 is het zogenoemde testwerk van het RMR afgerond. Een en ander betekent dat maatregelen zijn getest, waar nodig gerepareerd (en vervolgens weer getest), vereiste stuurinformatie/rapportages zijn beoordeeld (en waar nodig aangepast) en beleidsaanpassingen zijn verwerkt in de risico's en maatregelen. Het testwerk levert een score van circa 80% op. De 20% ligt met name in de periferie, waarop in 2013 wijzigingen worden verwacht, bijvoorbeeld de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds.

In 2013 wordt met behulp van Artena het RMR vertaald naar een Risico Management-applicatie waarmee het RMR van de voorlopige omgeving in de lijn wordt opgenomen.

7.1.2 Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het Pensioenfonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen. Ook in 2012 heeft het Pensioenfonds zijn afdekkingstrategie - gericht op het beperken van het renterisico over de pensioenverplichtingen - voortgezet. Het verkleinen van het renterisico leidt tot een lagere vereiste dekkingsgraad voor het Pensioenfonds dan het geval zou zijn geweest zonder beperking van het renterisico.

7.1.3 Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast in termen van koopkracht. Het inflatierisico kan worden verkleind door meer inflatiegevoelige beleggingen in de portefeuille op te nemen. Keerzijde daarvan is dat zulke inflatiegevoelige beleggingen de kans kunnen vergroten dat het Pensioenfonds niet aan haar nominale pensioenverplichtingen kan voldoen.

7.1.4 Valutarisico

Valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor het Pensioenfonds beperkt, aangezien het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille bestaat uit in euro's genoteerde

waarden. Het resterende risico naar de Amerikaanse dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank wordt in belangrijke mate afgedekt.

7.1.5 Aandelen- en onroerendgoedrisico

Dit is voornamelijk het koersrisico van beleggingen in de verschillende onroerendgoed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen, wordt op de lange termijn naar verwachting een extra rendement gehaald dat het Pensioenfonds gebruikt om aan zijn doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

7.1.6 Tegenpartij-/kredietrisico

Het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen, bijvoorbeeld door liquiditeits- of solvabiliteitsproblemen. Om dit risico te beheersen worden de tegenpartijen nauwgezet geselecteerd. Daarnaast worden transacties over meerdere aanbieders gespreid en wordt in sommige gevallen onderpand geëist.

7.1.7 Liquiditeitsrisico

Het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Ook dit risico wordt beheerst doordat de vermogensbeheerder de beleggingsportefeuille op een

zodanige manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het Pensioenfonds kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare, gereguleerde markten. Ook zijn eisen gesteld aan de minimale marktkapitalisatie van effecten.

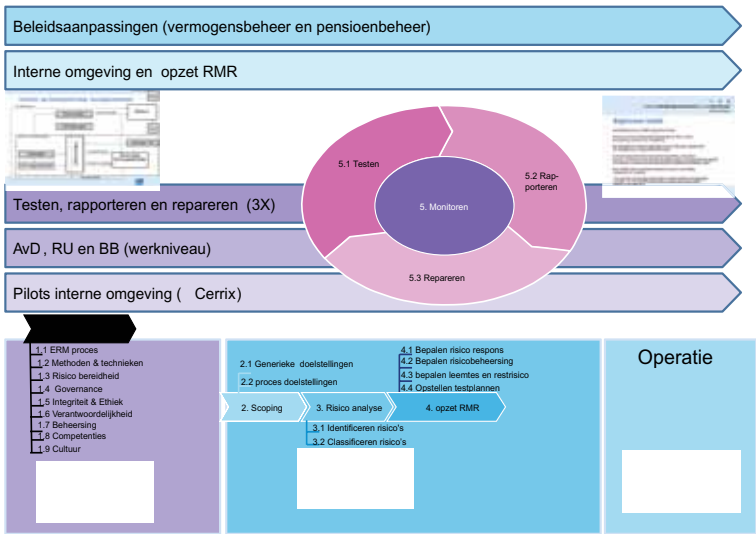
7.1.8 Operationele risico's

Het Pensioenfonds beheerst operationele risico's door eisen te stellen aan de partijen aan wie het Pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'chinese walls', enzovoort.

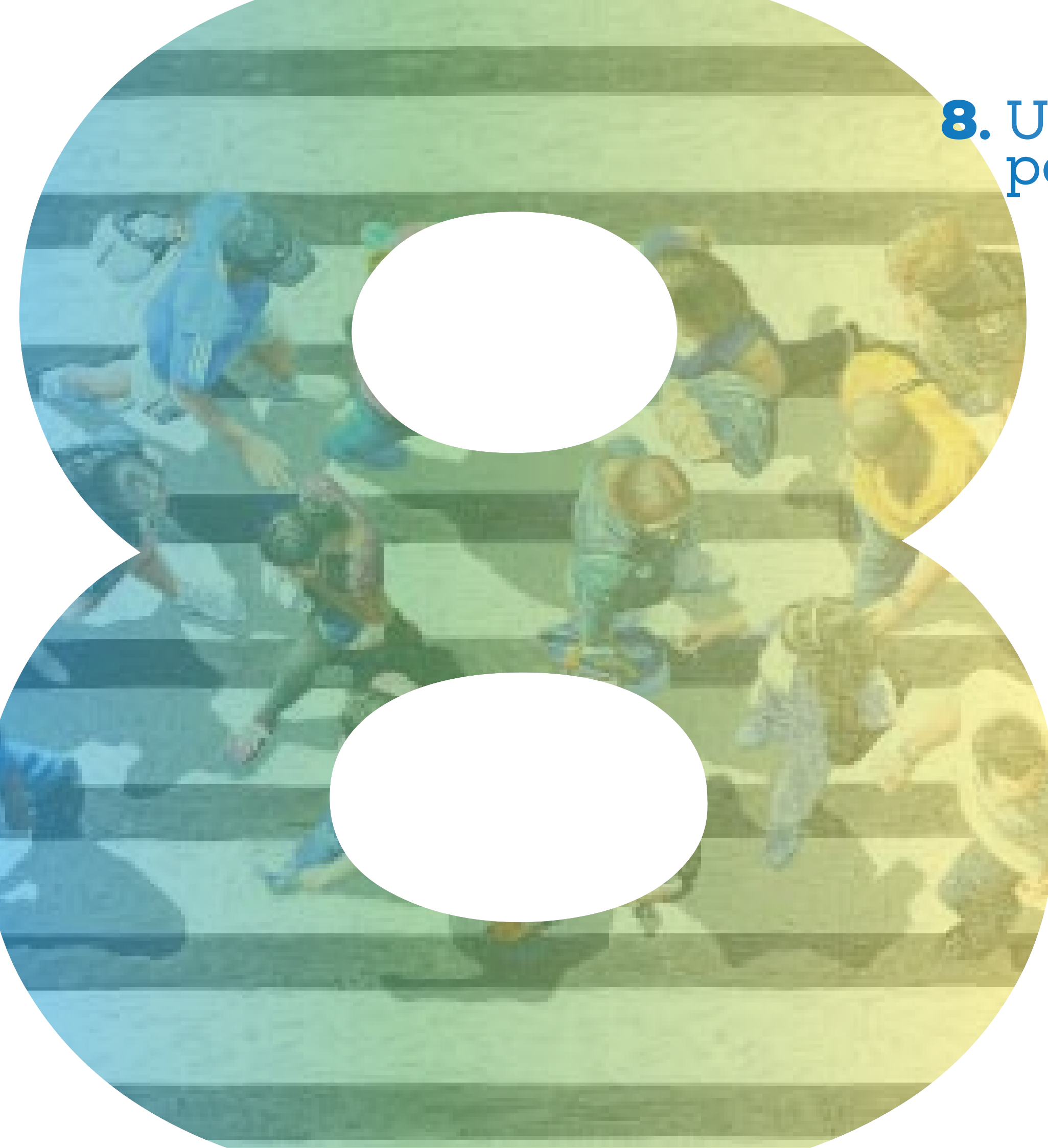
7.1.9 Actuariële risico's

Door toepassing van de prognosetafels AG 2012-2062 met adequate correcties voor ervaringssterfte, is het langlevensrisico geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Overige relevante actuariële risico's waar rekening mee wordt gehouden, zijn het overlijdensrisico (kortlevensrisico) en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Testen, afstemmen en repareren (2011-2012)

8. Uitvoering van de pensioenregeling

8.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de pensioenregelingen van het Pensioenfonds en de wijzigingen in statuten en reglementen in 2012.

8.2 De verplichte pensioenregelingen

8.2.1 Pensioensysteem

Het pensioensysteem is een middelloonregeling.

8.2.2 Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het Pensioenfonds neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 20 jaar wordt.

8.2.3 Pensioenrichtleeftijd

De pensioenrichtleeftijd is 65 jaar.

8.2.4 Pensioengrondslag

Het loon volgens de Wet Financiering Sociale Verzekeringen tot maximaal een bedrag van € 50.064 (2012) verminderd met de franchise van € 12.415 (2012).

8.2.5 Opbouwpercentage ouderdomspensioen

Elk jaar wordt 1,75% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Werknemers in de detailhandel in aardappelen, groenten en fruit bouwen per jaar 0,25% van de pensioengrondslag extra op. Werknemers in de gemengde branche en speelgoedbranche bouwen per jaar 0,20% van de pensioengrondslag extra op.

8.2.6 Opbouwpercentage partnerpensioen

Elk jaar wordt 1,225% van de pensioengrondslag opgebouwd aan partnerpensioen.

8.2.7 Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 20% van het te behalen partnerpensioen en wordt uitgekeerd tot 18 jaar, of tot 27 jaar voor studerende kinderen. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld.

8.2.8 Herschikken

Op de pensioendatum heeft de (gewezen) deelnemer het recht zijn partnerpensioen geheel of gedeeltelijk om te ruilen

in een hoger ouderdomspensioen of andersom. Daarnaast heeft de (gewezen) deelnemer het recht een deel van het ouderdomspensioen te gebruiken om het ouderdomspensioen eerder in te laten gaan dan op de pensioendatum. Tot slot heeft de (gewezen) deelnemer bij wie het ouderdomspensioen ingaat op de pensioendatum het recht de hoogte van het ouderdomspensioen te variëren.

8.3 Aanvullende pensioenregeling

Deelnemers in de verplichte pensioenregeling bouwen pensioen op tot een maximum pensioengevend loon (voor 2012: € 50.064). De werkgever kan ervoor kiezen om voor werknemers die een loon ontvangen dat hoger is dan het maximum pensioengevend loon een aanvullende pensioenregeling af te sluiten. De werknemer bouwt in dat geval naast de verplichte pensioenregeling ook pensioen op over dat hogere loon. Deze opbouw betreft zowel het ouderdomspensioen als het partner- en wezenpensioen. De opbouwpercentages zijn gelijk aan die van de verplichte pensioenregeling. De pensioenaanspraken zijn gebaseerd op een uitkeringsovereenkomst.

8.4 Vrijwillige pensioenregeling

De deelnemer kan ervoor kiezen om naast de verplichte pensioenregeling deel te nemen aan de vrijwillige pensioenregeling. De deelnemer stort in dat geval een beschikbare premie om zijn aanspraken op een hoger ouderdomspensioen en partnerpensioen direct in te kopen. De pensioenaanspraken zijn gebaseerd op een uitkeringsovereenkomst. De deelnemer bepaalt zelf hoeveel premie hij inlegt. Er geldt een minimum inleg van € 25,- per maand en een maximum inleg van de beschikbare fiscale ruimte.

8.5 15-jaarsregeling Bedrijfstakpensioenfonds Optiekbedrijven (vanaf 1 januari 2010)

Met ingang van 1 januari 2010 is het Bedrijfstakpensioenfonds Optiekbedrijven (hierna: bpf Optiek) gefuseerd met het Pensioenfonds.

Afgesproken is dat het Pensioenfonds de 15-jaarsregeling van bpf Optiek voortzet. Vanaf 1 januari 2006 bouwden de deelnemers van bpf Optiek die tot en met 2005 aan de pensioenregeling van bpf Optiek deelnamen, geen prepensioen meer op om eerder met pensioen te kunnen gaan. Om dit te compenseren, is de 15-jaarsregeling in het leven geroepen. Deze regeling is een pensioenaanvullingsregeling waardoor het mogelijk blijft om voor het 65e jaar te stoppen met werken in de optiekbranche. De regeling geldt voor deelnemers

die op 31 december 2009 deelnemer waren in bpf Optiek en die voldoen aan aanvullende voorwaarden. Deze aanvullende voorwaarden zijn in de verplichte pensioenregeling opgenomen.

8.6 Premies, looptijd en bijzonderheden

8.6.1 De premie verplichte pensioenregeling

De premie bedraagt 19,4% (in 2012 18,5%) van de pensioengrondslag. Deze premie geldt van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2016. Op het salaris van de werknemer mag 5,119% (in 2012 4,882%) of minder worden ingehouden.

Het premiepercentage branchepensioen aardappelen, groenten en fruit bedraagt 3,13% van de pensioengrondslag, waarvan 1,565% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer.

Het premiepercentage branchepensioen gemengde branche en speelgoedbranche bedraagt 2,5% van de pensioengrondslag, waarvan 1,0% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer.

De werkgever in de optiekbranche kan van 2010 tot en met 2012 50% of minder van de premie op het loon van de werknemer inhouden.

Voor iedere deelnemer die werknemer is bij een werkgever in de optiekbranche, wordt uiterlijk tot 1 januari 2021 in aanvulling op de premie, jaarlijks premie geheven ter financiering van de 15-jaarsregeling. Deze premie is vastgesteld op 1,3% van het ongemaximeerde pensioengevend loon. Hiervan kan de werkgever 50% of minder op het loon van de werknemer inhouden.

8.6.2 Premie aanvullende pensioenregeling

De premie voor de aanvullende pensioenregeling is voor de periode van 2012 tot en met 2016 vastgesteld op 22,1% van de excedent-pensioengrondslag (het loon minus het maximum pensioengevend loon). Indien de werkgever meer dan honderd werknemers aan deze aanvullende pensioenregeling laat deelnemen, wordt een afzonderlijke premie voor deze werkgever vastgesteld. Deze premie is hoger dan bovengenoemde premie. Net als bij de verplichte pensioenregeling gaat het bij de aanvullende pensioenregeling om een collectieve vaste bijdrageregeling.

8.7 Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet de pensioenregeling in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen premie verschuldigd.

8.8 Collectieve vaste bijdrageregeling

De verplichte en aanvullende pensioenregelingen van het Pensioenfonds is een uitkeringsovereenkomst die wordt gefinancierd met een premie volgens een collectieve vaste bijdrageregeling. De premie staat telkens voor een periode van vijf jaar (tot en met 2016) vast. Alleen in zeer ingrijpende en onvoorziene gevallen kan de premie tussentijds wijzigen.

8.9 Wijzigingen statuten, reglementen en verplichtstellingbeschikking

Het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement van het Pensioenfonds zijn in 2011 aangepast. Verder heeft het bestuur in 2010 besloten om de verplichtstellingsbeschikking van het Pensioenfonds te wijzigen. De beschikking (tot besluit van wijziging) is op 9 juli 2011 door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid afgegeven. De statuten en overige reglementen van het Pensioenfonds zijn niet gewijzigd.

8.9.1 Pensioenreglement (opbouwpercentage)

Het opbouwpercentage is met ingang van 1 januari 2012 verlaagd van 1,85% naar 1,75%.

8.9.2 Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement is in 2012 niet inhoudelijk gewijzigd.

In de in hoofdstuk 12 van dit jaarverslag opgenomen jaarrekening staan de financiële gegevens over het boekjaar 2012 vermeld.

Utrecht, 26 juni 2013

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel

K.B. van Popta

9. Jaarrekening

Jaarrekening

9.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel de jaarrekening. In de eerste paragrafen vindt u de jaarrekening. In hoofdstuk 11 en 12 volgen de verklaringen van de certifice-

rend actuaris en van de accountant van het Pensioenfonds. De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

9.1.1 Balans per 31 december 2012

(x € 1.000)	Toelichting	2012 €	2011 €
Activa			
Vastgoedbeleggingen		565.180	624.450
Aandelen		3.667.117	2.788.456
Vastrentende waarden		6.757.626	5.146.785
Derivaten		1.080.185	1.727.463
Overige beleggingen		429.825	270.980
Beleggingen voor risico fonds	9.5.1	12.499.933	10.558.134
Vorderingen en overlopende activa	9.5.2	22.624	35.434
Overige activa	9.5.3	15.504	16.358
		12.538.061	10.609.926
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	9.5.4	625.755	-372.031
Technische voorzieningen	9.5.5		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds		11.620.532	10.706.499
		11.620.532	10.706.499
Overige schulden en overlopende passiva	9.5.6	291.774	275.458
		12.538.061	10.609.926
Nominale dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		105,3%	96,4%

9.2 Staat van baten en lasten over 2012

(x € 1.000)	Toelichting	2012 €	2011 €
Baten			
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	9.6.1	438.051	389.734
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	9.6.2	1.759.536	1.550.498
Overige baten	9.6.3	645	1.986
		2.198.232	1.942.218
Lasten			
Pensioenuitkeringen	9.6.4	259.358	238.911
Pensioenuitvoeringskosten	9.6.5	26.823	27.460
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico			
Pensioenopbouw	9.6.6	424.197	379.546
Indexering en overige toeslagen	9.6.7	1.512	681
Rentetoevoeging	9.6.8	165.979	115.225
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	9.6.9	-253.616	-237.524
Wijziging marktrente	9.6.10	477.538	1.570.060
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	9.6.11	104.342	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	9.6.12	26	18.122
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	9.6.13	-5.945	-269
		914.033	1.845.841
Saldo overdrachten van rechten	9.6.12	-28	-16.810
Overige lasten	9.6.14	260	-42
		1.200.446	2.095.360
Saldo van baten en lasten		997.786	-153.142

Samenvatting van de actuariële analyse

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Premieresultaat	-16.216	-19.961
Interestresultaat	1.116.018	-134.787
Overig resultaat	-102.016	1.606
Saldo van baten en lasten	997.786	-153.142

Bestemming van het saldo van baten en lasten

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Beleggingsreserve	152.175	216.390
Beleidsreserve	844.109	-372.289
Bestemmingsreserve AOP	-1.757	833
Bestemmingsreserve AAOP	45	268
Bestemmingsreserve voorwaardelijke pensioenaanvullingen	3.214	1.656
Saldo van baten en lasten	997.786	-153.142

9.3 Kasstroomoverzicht over 2012

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	448.514	388.061
Ontvangen waardeoverdrachten	70	17.304
Betaalde pensioenuitkeringen	-259.481	-238.710
Betaalde waardeoverdrachten	-134	-457
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-20.868	-24.021
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	168.101	142.177
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	7.530.575	15.549.141
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	345.877	303.270
Aankopen beleggingen	-7.975.080	-15.951.218
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-15.424	-10.370
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-114.052	-109.177
Mutatie liquide middelen	54.049	33.000
Stand liquide middelen per 1 januari	54.707	21.707
Stand liquide middelen per 31 december *)	108.756	54.707
*) De liquide middelen zijn als volgt opgebouwd:		
- deel opgenomen onder de Beleggingen voor risico fonds	93.252	38.349
- overige liquide middelen (opgenomen onder de Overige activa)	15.504	16.358
	108.756	54.707

In de jaarrekening 2012 zijn in het kasstroomoverzicht onder liquide middelen zowel de liquide middelen, die verantwoord zijn onder beleggingen voor risico fonds, als de liquide midde-

len die verantwoord zijn onder overige activa, aangemerkt als liquide middelen.

9.4 Algemene toelichting

9.4.1 Inleiding

De doelstelling van het Pensioenfonds is om de uit de pensioenovereenkomst en reglementen voortvloeiende verplichtingen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden na te komen binnen de statuten en relevante wetgeving en in lijn met de voorwaarden die uit de verplichtstelling voortvloeien.

9.4.2 Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in de Pensioenwet en in Titel 9 Boek 2 BW, met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 19 juni 2013 de jaarrekening opgemaakt.

9.4.3 Schattingswijzigingen

Voorziening pensioenverplichting voor risico fonds

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds. Vanaf ultimo 2012 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel 2012-2062 van het Actuariel Genootschap (AG). De AG-Prognosetafel 2012-2062 houdt rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen van de gehele Nederlandse bevolking. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte. De invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel zorgt voor een daling van de dekkingsgraad met 0,9%.

Ultimate Forward Rate

De DNB heeft voor Pensioenfondsen een nieuwe rentetermijnstructuur per ultimo september 2012 gepubliceerd waarbij voor het eerst gebruik wordt gemaakt van een zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR). De invoering van deze UFR maakt de grondslag waarmee de Pensioenfondsen hun ver-

plichtingen in de toekomst berekenen minder gevoelig voor marktschommelingen. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve (ultimo 2012 hogere rente) wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde. Ultimo 2012 levert de toepassing van de UFR een positief effect op de dekkingsgraad van circa 5,5%. Als gevolg van de invoering van de UFR is de technische voorziening gedaald met € 613,6 miljoen.

9.4.4 Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen, en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt

herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en onge-realiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggings-opbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31 december 2012 €	gemiddeld 2012 €	31 december 2011 €	gemiddeld 2011 €
CHF	1,21	1,21	1,21	1,23
DKK	7,46	7,45	7,43	7,44
GBP	0,81	0,82	0,84	0,85
JPY	114,00	106,94	99,88	104,35
NOK	7,34	7,54	7,75	7,77
SEK	8,58	8,74	8,90	8,96
USD	1,32	1,31	1,30	1,32

9.4.5 Specifieke grondslagen**Beleggingen****Algemeen**

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through-benadering).

Vorderingen en schulden uit beleggingen die samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten, vervolgwaardering geschiedt tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Elk kwartaal wordt circa 25% van de vastgoedportefeuille extern getaxeerd door een erkende taxateur conform de richtlijnen van de vermogensbeheerder. Deze richtlijnen sluiten aan bij de ROZ/IPD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt per kwartaal gewaardeerd op basis van interne indexering. Deze is gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per 31 december is, voor de objecten die niet extern getaxeerd zijn, in het laatste kwartaal een update van de externe taxateur ontvangen. Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken van de waarderingsgrondslagen van het Pensioenfonds, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het Pensioenfonds.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde.

De reële waarde is de beursnotering per balansdatum. De reële waarde van niet-beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen. Private equity-beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-of-fund-managers, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Daarnaast wordt bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen in het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages. De managers bepalen de intrinsieke waarde op basis van lokale wet- en regelgeving.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende marktrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico. Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de marktwaarde van het contract. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beurskoers per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor gehanteerde waarderingsmodellen. Creditposities in derivaten worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Overige beleggingen

Niet-beursgenoteerde belangen in infrastructuurbeleggingen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen, de overige onderliggende activa en de onderliggende verplichtingen. Geldmarktbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de contante waarde van de toekomstige kasstromen (rente en aflossing). Posities in rekeningcourantsaldi worden tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Hieronder worden de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves**Algemeen**

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Pensioenfonds en risico deelnemers en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel ToetsingsKader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve wordt aangehouden als buffer voor neerwaartse koersfluctuaties van beleggingen. De omvang van deze reserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen aan de hand van de standaardtoets van DNB. Zie hiervoor de paragraaf solvabiliteitsrisico in het hoofdstuk Risicobeheer en derivaten.

Bestemmingsreserve AOP-regeling

Als onderdeel van de algehele voorziening pensioenverplichtingen wordt een reserve gevormd voor het AOP op gelijke sterfte- en interestgrondslagen als de voorziening van de verplichte pensioenregeling. Voor revalidatie wordt (net als bij premievrijstelling) 90% gehanteerd. Het resultaat op de AOP-regeling wordt jaarlijks toegevoegd of onttrokken aan de AOP-reserve.

Bestemmingsreserve AAOP-regeling

Als onderdeel van de algehele voorziening pensioenverplichtingen wordt een reserve gevormd ter grootte van de feitelijke uitkeringen AAOP. Het resultaat op de AAOP-regeling wordt jaarlijks toegevoegd of onttrokken aan de AAOP-reserve.

Beleidsreserve

De Beleidsreserve is gelijk aan de totale reserve onder aftrek van de Beleggingsreserve, de Bestemmingsreserve AOP-regeling, Bestemmingsreserve AAOP-regeling en Bestemmingsreserve Voorwaardelijke Pensioenaanvullingen.

Bestemmingsreserve Voorwaardelijke Pensioenaanvullingen (VPA)

Deze reserve is gevormd voor financiering van de voorwaardelijke pensioenaanvullingsregeling (15-jarenregeling) voor voormalig deelnemers van BedrijfstakPensioenfonds Optiek-bedrijven.

Technische voorziening**Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds**

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Voor 2011 (vergelijkende cijfers) betrof dit de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde. Voor 2012 betreft dit de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde met toepassing van de Ultimate Forward Rate. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve (ultimo 2012 hogere rente) wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde. Ultimo 2012 levert de toepassing van de UFR een positief effect op de dekkinggraad van circa 5,5%.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toe-

slagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2012:

- Overlevingstafels: AG-prognosetafels 2012-2062 (ultimo 2011 gold AG-prognosetafels 2010-2060), waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die is gebaseerd op de ervaringssterfte van het Pensioenfonds.
- Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd volgens de sterftetafel GBM/V 1985-1990, met uitzondering van de leeftijden 60 tot en met 65 jaar. Voor deze leeftijden wordt 100% gehanteerd. Vanaf 65 jaar neemt de partnerfrequentie af met de veronderstelde sterfte van de partner.
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.
- De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 5% van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioen tot 65 jaar; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd, waarbij geen rekening wordt gehouden met sterfte-kansen.
- Kostenopslag ter grootte van 2% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.
- Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan AOP is uitgegaan van een revalidatiekans van 10%.
- Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen.

- Niet-opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert, wordt de reservering vijf jaar volledig in stand gehouden en vervolgens in tien jaar lineair afgeschreven tot nihil.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkinggraad van het Pensioenfonds wordt als volgt berekend: (Totaal activa -/- overige schulden -/- bestemmingsreserve VPA) / technische voorzieningen x 100%.

9.4.6 Grondslagen voor de resultaatbepaling**Algemeen**

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico fonds

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen, alsmede premies van de Stichting Voortzetting Pensioenverzekering (FVP). Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebatens in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij de definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van

beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking uit technische voorziening voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Mutatie technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd Wijziging marktrente.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

9.4.7 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

9.5 Toelichting op de balans

9.5.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

Ultimo 2012 (x € 1.000)	vastgoed- beleggingen €	aandelen €	vastrentende waarden €	derivaten €	overige beleggingen €	totaal €
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	559.585	3.667.102	6.628.641	1.080.181	355.752	12.291.261
Beleggingsdebiteuren	2.061	-	139.978	-	73.955	215.994
Liquide middelen	3.534	15	18.535	4	71.164	93.252
Beleggingscrediteuren	-	-	-29.528	-	-71.046	-100.574
Stand per 31 december 2012	565.180	3.667.117	6.757.626	1.080.185	429.825	12.499.933

Ultimo 2011 (x € 1.000)	vastgoed- beleggingen €	aandelen €	vastrentende waarden €	derivaten €	overige beleggingen €	totaal €
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	619.047	2.788.459	5.024.806	1.679.684	269.196	10.381.192
Beleggingsdebiteuren	4.077	-	142.742	46.675	20	193.514
Liquide middelen	1.326	0	31.719	1.104	4.200	38.349
Beleggings crediteuren	-	-3	-52.482	-	-2.436	-54.921
Stand per 31 december 2011	624.450	2.788.456	5.146.785	1.727.463	270.980	10.558.134

Binnen de aandelen beleggingspools worden aandelen uitgeleend. De waarde van de uitgeleende aandelen bedraagt ultimo 2012 € 274,1 miljoen. Hiervoor is onderpand ontvangen in de

vorm van cash collateral met een waarde ultimo 2012 van € 286,5 miljoen. Het collateral heeft voor 94,2% een Moody's Credit Rating van Aaa/P-1, 5,5% A/P-2.

Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

Ultimo 2012 (x € 1.000)	vastgoed- beleggingen €	aandelen €	vastrentende waarden €	derivaten ¹ €	overige beleggingen €	totaal €
Stand per 1 januari 2012	619.047	2.788.459	5.024.806	1.679.684	269.196	10.381.192
Aankopen /verstrekkingen	173.112	3.225.423	2.638.549	7.166	1.930.830	7.975.080
Verkopen/aflossingen	-185.790	-2.955.361	-1.375.563	-1.286.487	-1.731.413	-7.534.614
Overige mutaties ²	-	112.803	-	-	-112.803	-
Gerealiseerde herwaardering	-4.000	243.472	23.793	1.286.487	-46	1.549.706
Ongerealiseerde herwaardering	-42.784	252.306	317.056	-619.977	-12	-93.411
	559.585	3.667.102	6.628.641	1.066.873	355.752	12.277.953
Mutatie derivaten passiva	-	-	-	13.308	-	13.308
Stand per 31 december 2012	559.585	3.667.102	6.628.641	1.080.181	355.752	12.291.261

¹De hieronder opgenomen waarden betreffen belegde gelden in derivaten welke onder de activa zijn opgenomen onder de 'beleggingen voor risico fonds', met daarop in mindering gebracht de derivaten welke onder de passiva als onderdeel van de 'overige schulden' zijn opgenomen.

²Overige mutaties betreft een reclassificatie van beleggingsinstrumenten. Per saldo een verschuiving, maar geen effect op het resultaat.

Ultimo 2011 (x € 1.000)	vastgoed- beleggingen €	aandelen €	vastrentende waarden €	derivaten (1) €	overige beleggingen €	totaal €
Stand per 1 januari 2011	616.066	2.970.216	4.351.230	668.887	278.809	8.885.208
Aankopen/verstrekkingen	924.180	5.088.706	6.826.832	-6.969	3.118.469	15.951.218
Verkopen/aflossingen	-908.447	-5.112.843	-6.290.106	-159.212	-3.066.793	-15.537.401
Overige mutaties ²	2.772	-2.774	67.315	1	-67.314	-
Gerealiseerde herwaardering	1.082	41.639	-37.809	22.688	4.648	32.248
Ongerealiseerde herwaardering	-16.606	-196.485	107.344	1.328.648	1.377	1.224.278
	619.047	2.788.459	5.024.806	1.854.043	269.196	10.555.551
Mutatie derivaten passiva	-	-	-	-174.359	-	-174.359
Stand per 31 december 2011	619.047	2.788.459	5.024.806	1.679.684	269.196	10.381.192

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het Pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde. Voor de meerderheid van de beleg

gingen van het Pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(x € 1.000)	marktnoteringen direct €	marktnoteringen afgeleid €	waarderingssmodell en-en technieken €	totaal €
Actief per 31 december 2012				
Vastgoedbeleggingen	-	-	559.585	559.585
Aandelen	-	-	3.667.102	3.667.102
Vastrentende waarden	6.457.509	107.130	64.002	6.628.641
Derivaten	-	-	1.080.181	1.080.181
Overige beleggingen	355.752	-	-	355.752
	6.813.261	107.130	5.370.870	12.291.261
Passief per 31 december 2012				
Derivaten	-	-	-281.900	-281.900
Actief per 31 december 2011				
Vastgoedbeleggingen	9.724	-	609.323	619.047
Aandelen	-	-	2.788.459	2.788.459
Vastrentende waarden	5.000.022	8.849	15.935	5.024.806
Derivaten	-	-	1.679.684	1.679.684
Overige beleggingen	156.393	-	112.803	269.196
	5.166.139	8.849	5.206.204	10.381.192
Passief per 31 december 2011				
Derivaten	-	-	-268.592	-268.592

Schatting van reële waarde

Vastgoed

Het deel van de waarde aan vastgoedbeleggingen dat is opgenomen op basis van waarderingsmodellen en -technieken betreft zowel direct als indirect vastgoed. Zoals bij de grondslagen staat vermeld, is de waarde gebaseerd op de taxatiewaarde. De eerste waardering is verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten. Deze taxaties worden verricht door verscheidene externe erkende taxateurs. Iedere externe taxateur han-

teert, binnen de algemene richtlijnen zoals binnen de branche gelden, eigen uitgangspunten. De richtlijnen binnen de branche geven aan dat voor de waardebepaling in dit geval moet worden uitgegaan van de verkoopwaarde van een object met als doelstelling om met het object huurinkomsten te genereren. Als basis wordt hiervoor een contante waardeberekening gebruikt van de toekomstige kasstromen.

Aandelen

Van de belegde waarde in aandelen staat de waarde van private equity-beleggingen en aandelenfondsen opgenomen, als vastgesteld op basis van 'waarderingsmodellen en -technieken'.

Private equity-beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-of-fund-managers, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Daarnaast wordt bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen in het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages. De managers bepalen de intrinsieke waarde op basis van lokale wet- en regelgeving. Het pensioenfonds neemt alleen via tussenkomst van externe beleggingsfondsbeheerders deel in infrastructuurele beleggingen. Voor de waardering van deze beleggingen

wordt uitgegaan van de waardebeoordeling welke is opgesteld ten behoeve van deze externe beleggingsfondsbeheerders. De waardering vindt plaats op basis van reële waarde. De wijze waarop de reële waarde wordt bepaald is afhankelijk van de externe beleggingsfondsbeheerder en van de aard van de belegging. De volgende variabelen spelen hierbij een rol: de aanschafwaarde voor wat betreft recente investeringen, toekomstige kasstromen, waarde van de activa, waardering van vergelijkbare objecten.

Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld, betreft hoofdzakelijk de leningen op schuldbekentenis. De berekeningsgrondslag staat vermeld in de algemene toelichting op de grondslagen.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de rentevoet die hierbij wordt gehanteerd:

	2012 %	2011 %
Vastrentende waarden	1,50%	2,19%

Derivaten

Bij de schatting van de reële waarde van derivaten wordt uitgegaan van verwachte toekomstige kasstromen. De waardering vindt plaats tegen de Euribor-curve.

Belegde waarden in vastgoed

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Direct vastgoed	215.312	377.915
Indirect vastgoed	344.273	241.132
Stand per 31 december	559.585	619.047

In 2012 is, evenals in 2011, 100% van het directe vastgoed getaxeerd door onafhankelijke, beëdigde taxateurs.

Berekeningsgrondslag staat vermeld in de algemene toelichting op de grondslagen.

Belegde waarden in aandelen

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Indirect aandelenbeleggingsfondsen:		
- Aandelenbeleggingsfondsen	3.504.134	2.760.264
- Venture capital (private equity)	162.968	28.195
Stand per 31 december	3.667.102	2.788.459

Belegde waarden in vastrentende waarden

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Directe vastrentende waardenbeleggingen:		
Staatsobligaties	4.950.229	3.718.028
Bedrijfsobligaties (credits)	1.537.917	1.186.414
Leningen op schuldbekentenissen	22.053	24.784
Inflation linked bonds	118.335	95.553
Overig	107	27
Stand per 31 december	6.628.641	5.024.806

Belegde waarden in derivaten

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Rentederivaten		
Positieve waarde	1.037.838	1.678.519
Negatieve waarde	281.287	209.000
	756.551	1.469.519
Valutaderivaten		
Positieve waarde	42.343	1.165
Negatieve waarde	613	59.592
	41.730	-58.427
Stand per 31 december	798.281	1.411.092

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het strategisch beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Het Pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het

risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Het Pensioenfonds heeft in 2012 het aantal tegenpartijen uitgebreid tot 9. Met deze 9 tegenpartijen heeft het Pensioenfonds zogenaamde ISDA-overeenkomsten (International Swaps and Derivatives Association) en CSA-overeenkomsten (Credit Support Annex) afgesloten. In 2011 en 2012 heeft het Pensioenfonds de ISDA- en CSA-overeenkomsten geanalyseerd en waar nodig aangepast. Waardering van de derivaten

gebeurd op dagbasis (daily valuation) en ook het collateral wordt dagelijks gesteld (daily collateral).

Er wordt gebruikgemaakt van de volgende instrumenten:

Valutatermijncontracten:

Dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van valuta en de aankoop van andere valuta, tegen een vooraf vastge-

stelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.

Renteswaps:

Dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het Pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2011:

(x € 1.000) type contract	contractomvang €	actuele waarde activa €	actuele waarde passiva €
Forward	2.193.967	42.343	-613
Interest rate swaps	7.352.661	1.037.838	-281.287
		1.080.181	-281.900

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2011:

(x € 1.000) type contract	contractomvang €	actuele waarde activa €	actuele waarde passiva €
Forward	1.658.003	1.165	-59.592
Interest rate swaps	5.609.918	1.678.519	-209.000
		1.679.684	-268.592

Belegde waarden in overige beleggingen

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Infrastructuur	0	112.803
Beleggingsfondsen (Geldmarktfonds)	355.752	156.393
Stand per 31 december	355.752	269.196

Beleggingsdebiteuren

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Vorderingen uit collateral management	40.665	44.244
Te vorderen bedragen uit hoofde van:		
- dividend- en couponbelasting	0	12
- interest	173.268	145.193
- huur	2.061	0
Overig	0	4.065
Stand per 31 december	215.994	193.514

Beleggingscrediteuren

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Schulden uit collateral management	100.487	52.539
Te betalen bedragen uit hoofde van:		
Overig	87	2.382
Stand per 31 december	100.574	54.921

Door het pensioenfonds wordt niet belegd in premiebijdragende (aangesloten) ondernemingen.

9.5.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie 'Vorderingen en overlopende Activa'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Leningen verzekeringsmaatschappijen ex-Opf Vendex	553	624
Vordering op werkgevers	4.501	4.872
Waardeoverdrachten	42	-23
Nog te factureren premies	17.320	29.115
Overige vorderingen	208	846
Stand per 31 december	22.624	35.434

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van de Leningen verzekeringsmaatschappijen ex-Opf Vendex. Het resterende saldo betreft annuïteitenleningen met een resterende eindlooptijd van 2014 tot 2036. De jaarlijkse annuïteit bedraagt € 108.

Nadere specificatie 'Vorderingen op werkgevers'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Werkgevers	9.795	13.299
Voorziening dubieuze debiteuren	-5.294	-8.427
Stand per 31 december	4.501	4.872

In 2012 is een bedrag van € 219 gedoteerd aan de voorziening (2011: onttrekking € 481). Er werd een bedrag van € 3.352 aan premies over voorgaande jaren als oninbaar afgeschreven (2011: € 2.909).

9.5.3 Overige activa

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Liquide middelen	15.504	16.358
Stand per 31 december	15.504	16.358

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

9.5.4 Stichtingskapitaal en reserves**Mutatieoverzicht eigen vermogen**

(x € 1.000)	Stichtings- kapitaal €	Beleggings- reserve €	Reserve AOP regeling €	Reserve AAOP regeling €	Beleids- reserve €	Bestemming- reserve VPA * €	Totaal €
Stand per							
31 december 2011	0	1.313.742	49.134	4.165	-1.747.679	8.607	-372.031
Uit bestemming saldo							
Van baten en lasten	-	152.175	-1.757	45	844.109	3.214	997.786
Stand per							
31 december 2012	0	1.465.917	47.377	4.210	-903.570	11.821	625.755

*) Toelichting Bestemmingsreserve VPA

De regel 'Uit bestemming saldo van baten en lasten' wordt als volgt gespecificeerd:

(x € 1.000)	
Premies	2.070
Ingekochte aanspraken	494
Beleggingsrendement	650
	3.214

Vanaf boekjaar 2012 wordt deze mutatie weergegeven.

(x € 1.000)	stichtings- kapitaal €	Beleggings- reserve €	Reserve AOP regeling €	Reserve AAOP regeling €	Beleids- reserve €	Bestemming- reserve VPA €	totaal €
Stand per							
31 december 2010	0	1.097.352	48.301	3.897	-1.375.390	6.951	-218.889
Uit bestemming saldo							
Van baten en lasten	-	216.390	833	268	-372.289	1.656	-153.142
Stand per							
31 december 2011	0	1.313.742	49.134	4.165	-1.747.679	8.607	-372.031

Solvabiliteit

(x € 1.000)	31 december 2012 €	%	31 december 2011 €	%
Aanwezig vermogen	12.234.466	105,3	10.325.861	96,4
Af: technische voorziening op FTK-waardering	11.620.532	100,0	10.706.499	100,0
Eigen vermogen	613.934	5,3	-380.638	-3,6
Af: Vereist eigen vermogen	1.465.917	12,6	1.313.742	12,3
Vrij vermogen	-851.983	-7,3	-1.694.380	-15,8
Minimaal vereist eigen vermogen	523.502	4,5	488.088	4,6
Dekkingsgraad	105,3		96,4	

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het Pensioenfonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het Pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting 9.5.7; Risicobeheer. De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- overige schulden -/- bestemmingsreserve VPA) / Technische voorzieningen * 100%. Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen

vermogen bevindt het Pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het Pensioenfonds zich in een situatie van reservetkort.

De solvabiliteit van het Pensioenfonds is niet toereikend. Er is spake van een reservetkort.

Herstelplan

In 2012 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

	Werkelijk 2012 %	Evaluatie herstelplan 2012 %
Dekkingsgraad per 1 januari	96,4	96,5
Premie	-0,1	-0,1
Uitkeringen	-0,1	-0,1
Toeslagverlening	-0,1	0,0
Verandering van de rentetermijnstructuur	-4,1	0,0
Rendement op beleggingen	14,7	3,9
Overige oorzaken en kruiseffecten	-1,4	-0,1
Dekkingsgraad per 31 december	105,3	100,1

De dekkingsgraad bedraagt op 31 december 2012 105,3% en loopt voor op het evaluatieherstelplan (ultimo december 2012, 100,1%).

Het herstelplan is ingediend in 2009 en goedgekeurd door DNB. Het herstelplan is in het boekjaar onverkort van toepassing. In het evaluatie herstelplan wordt uitgegaan van een dekkingsgraad van 96,5% begin 2012. Het uitgangspunt in het herstelplan wijkt af van de definitieve dekkingsgraad ultimo 2011 (96,4%) omdat die nog niet bekend was toen het herstelplan is ingediend. De bijdrage van de premie en de uitkeringen aan de dekkingsgraad zijn in lijn met de verwachtingen. De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het evaluatie herstelplan is uitgegaan van een ongewijzigde rentetermijnstructuur waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de feitelijke dekkingsgraad wordt de rentetermijnstructuur einde boekjaar gehanteerd, welke lager blijkt te zijn dan de rentetermijnstructuur begin van het boekjaar. Eind 2012 zorgt de UFR methodiek voor een stijging van de dekkingsgraad van ongeveer 5,5%.

Het rendement op beleggingen heeft meer bijgedragen aan de dekkingsgraad dan verwacht. In het herstelplan wordt (mag) geen rekening (worden) gehouden met het 'rendement'

9.5.5 Technische voorziening

Specificatie 'Technische voorziening naar aard'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Verplichte regeling	11.473.923	10.556.284
(A)AOP	33.567	34.822
Premievrijstelling / IBNR 1)	81.433	84.051
Garantieregeling Maxeda 2)	5.256	10.127
Compensatieregeling Maxeda 3)	23.001	17.369
Pensioenaanvulling Optiek	3.352	3.846
Stand per 31 december	11.620.532	10.706.499

1. Dit is een voorziening voor het risico van premievrijstelling voor zieke deelnemers die mogelijk in de toekomst een uitkering op basis van de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) zullen ontvangen.
2. De garantieregeling is een soort VUT-regeling voor werknemers van Maxeda die geboren zijn vóór 1950, mits zij voldoen aan de overige voorwaarden van de garantieregeling.
3. Dit is een voorziening voor de compensatieregeling Maxeda. Dat is een vrijwillige beschikbare premieregeling voor een gesloten groep werknemers van Maxeda geboren na 1949 en vóór 1955, waarbij de premies direct worden omgezet naar pensioenaanspraken.

op derivaten. In 2012 is het 'rendement' op derivaten positief omdat door het gebruik van de UFR methodiek de matching-portefeuille meer dan beoogd in waarde is gestegen. Ook de returnportefeuille heeft in positieve zin bijgedragen aan het verbeteren van de dekkingsgraad.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door kruiseffecten van wijziging van rentetermijnstructuur met in dit geval het beleggingsresultaat. De kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek. Deze methodiek wordt eveneens gehanteerd door DNB, ten behoeve van de evaluatie van de herstelplannen.

Korten van rechten

Het bestuur heeft op 27 februari 2013 het besluit genomen dat de voorgenomen korting van 1 april 2013 van pensioenaanspraken en -uitkeringen van 0,7% geen doorgang hoeft te vinden. Op 19 maart 2013 heeft DNB laten weten dat zij het eens is met het besluit om niet te korten en er verder geen vragen zijn.

Mutatieoverzicht 'Technische voorziening'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Stand per 1 januari	10.706.499	8.860.658
Pensioenopbouw	424.197	379.546
Indexering en overige toeslagen	1.512	681
Rentetoevoeging	165.979	115.225
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-253.616	-237.524
Wijziging marktrente	477.538	1.570.060
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	104.342	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	26	18.122
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-5.945	-269
Stand per 31 december	11.620.532	10.706.499

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten. Als gevolg van de invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel is in het verslagjaar 2012 een last verant-

woord van € 104,3 miljoen. In het mutatieoverzicht van de voorziening pensioenverplichting voor risico fonds is het effect van € 104,3 miljoen gepresenteerd onder de regel 'Wijziging actuariële uitgangspunten'.

Specificatie 'Technische voorziening naar categorieën deelnemers'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Actieve deelnemers	4.940.800	4.815.577
Pensioengerechtigden	3.108.069	2.654.342
Gewezen deelnemers	3.263.973	2.944.246
Overigen	79.836	82.403
Netto pensioenverplichtingen	11.392.678	10.496.568
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	227.854	209.931
Stand per 31 december	11.620.532	10.706.499

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,75% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het loon volgens de Wet financiering sociale verzekerin-

gen tot maximaal een bedrag van € 50.064 (2012), verminderd met de franchise van € 12.415 (2012). De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 20 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het Pensioenfonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kan de pensioenregeling worden gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

Werkgevers kunnen vanaf 1 januari 2007 deelnemen aan de aanvullende pensioenregeling. Als een werkgever deze regeling afsluit, geldt deze voor alle werknemers die deelnemen

aan de verplichte regeling en een salaris boven het maximum loon Wfsv hebben (in 2012: € 50.064). De pensioenopbouw bedraagt 1,75% over het loon boven het maximum loon Wfsv. De premie bedraagt 21,1%.

Toeslagverlening

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het Pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. De premie bevat geen expliciete opslag ten behoeve van het toeslagbeleid. Bovendien wordt er door het Pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomst toeslagen te kunnen verlenen. De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen. Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning heeft het bestuur met ingang van 2007 besloten de onderstaande beleidsstaffel als leidraad te hanteren. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen.

Het bestuur gebruikt als leidraad voor de toeslagverlening een staffel, waarbij de toeslagverlening afhankelijk is van de dekkingsgraad op moment van toeslagverlening¹:

- Als de dekkingsgraad lager is dan 110%, verleent het Pensioenfonds geen toeslag.
- Als de dekkingsgraad hoger is dan 125%, verleent het Pensioenfonds een volledige toeslag.
- Als de dekkingsgraad tussen de 110% en 125% ligt, berekent het Pensioenfonds de toeslag pro rata.

Na indexatie moet de ontwikkeling van de dekkingsgraad nog steeds een stijgende lijn vertonen. Verder mag de dekkingsgraad na indexatie niet onder de 105% uitkomen.

9.5.6 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie 'Overige schulden en overlopende passiva'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Crediteuren	10	-
Uitkeringen	51	13
Derivaten	281.900	268.592
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.846	5.008
Waardeoverdrachten	-	26
Overige schulden	4.967	1.819
Stand per 31 december	291.774	275.458

Alle schulden hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

¹ De datum van de bestuursvergadering waarover de toeslagverlening wordt besloten, is de datum waarop de stand van de dekkingsgraad wordt berekend.

Als de middelen van het Pensioenfonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar de pensioenen van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het indexcijfer van de cao-lonen van de detailhandelsbranches die onder het Pensioenfonds vallen, exclusief bijzondere beloningen.

Dit indexcijfer stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) speciaal voor het Pensioenfonds vast (CBS-indexcijfer van de cao-lonen in de detailhandel). Het bestuur streeft ernaar de opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de stijging van de CBS-consumentenprijsindex "afgeleid". Dit betekent dat de index niet beïnvloed wordt door belasting- en accijnseffecten. De toeslagen voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen mogen daarbij niet hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur volgt met dit beleid categorie D1 zoals beschreven in de toeslagenmatrix. Dat betekent dat er geen recht bestaat op toekomstige verhogingen en dat de toeslagen een voorwaardelijk recht zijn.

In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met

	Actieven	Inactieven
1 januari 2012	0,00%	0,00%
1 januari 2011	0,00%	0,00%
1 januari 2010	0,00%	0,00%

Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2013 geen toeslagen te verlenen.

Alle schulden hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

Nadere specificatie 'Derivaten'

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Rentederivaten	281.287	209.000
Valutaderivaten	613	59.592
Stand per 31 december	281.900	268.592

9.5.7 Risicobeheer

Solvabiliteitsrisico

Het Pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen. Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van

de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van algemeen geldende normen, als ook naar de specifieke normen die door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het Pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het Pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen. Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012 €	31 december 2011 €
Technische voorziening (FTK-waardering)	11.620.532	10.706.499
Buffers:		
S1 Renterisico	111.814	106.312
S2 Risico zakelijke waarden	1.250.249	1.100.497
S3 Valutarisico	496.794	456.318
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	180.509	199.979
S6 Verzekeringstechnisch risico	392.565	371.897
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
Diversificatie-effect	-966.014	-921.261
Totaal S (vereiste buffers)	1.465.917	1.313.742
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	13.086.449	12.020.241
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	12.234.466	10.325.861
Tekort	-851.983	-1.694.380

Het Pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het Pensioenfonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische assetmix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste

(beleggings) risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Marktrisico (S1-S4)

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico). De strategie van het Pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur. De mate waarin de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico wordt in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het Pensioenfonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	waarde balanspost 31 december 2012 (x € 1.000) €	Duration 31 december 2012 (x 1 jr)	Duration 31 december 2011 (x 1 jr)
Duration vastrentende waarden (voor derivaten)	6.628.641	5,6	5,5
Duration vastrentende waarden (na derivaten)	7.782.674	32,7	33,0
Duration technische voorzieningen	11.620.532	20,8	22,0

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen,

waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het Pensioenfonds is gericht op het verkleinen van de 'duration-mismatch'. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), door binnen de portefeuille kortlopende obligaties te vervangen door langlopende obligaties, of door middel van renteswaps. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen

een variabele korte rente. Het Pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de 'duration-mismatch' verkleind, maar het Pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het

Pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	69.644	1,0	19.856	0,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	2.743.161	41,4	2.095.083	41,7
Resterende looptijd > 5 jaar	3.815.836	57,6	2.819.620	56,1
Funds	-	-	90.247	1,8
	6.628.641	100	5.024.806	100

Bij de categorie 'Funds' was in 2011 qua looptijden geen look-through mogelijk.

Prijsrisico

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden

gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

De segmentatie van vastgoed naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
Kantoren	51.130	9,2	70.242	11,3
Winkels	37.730	6,7	65.925	10,6
Woningen	126.452	22,6	241.748	39,1
Participaties in vastgoedmaatschappijen	344.273	61,5	241.132	39,0
	559.585	100	619.047	100

De segmentatie van vastgoed naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
Nederland	559.585	100,0	597.469	96,5
Buitenland binnen EU	-	-	21.578	3,5
	559.585	100	619.047	100

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
Beleggingsinstelling	3.667.102	100,0	2.788.459	100,0
	3.667.102	100	2.788.459	100

Ultimo 2012 en 2011 wordt er voor wat betreft aandelen alleen belegd in aandelenfondsen.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
Nederland	148.532	4,0	-	0,0
Buitenland binnen EU	1.509.202	41,2	1.361.216	48,8
Buitenland buiten EU	2.009.368	54,8	1.427.243	51,2
	3.667.102	100,0	2.788.459	100,0

Het Pensioenfonds heeft er niet voor gekozen om het prijs-risico middels derivaten (gedeeltelijk) af te dekken.

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd, bedraagt ultimo 2012 € 4.775.234 (2011: € 3.429.931). Van dit bedrag is 44% (2011:

48%) afgedekt naar de euro. Het strategische beleid van het Pensioenfonds is om 75% van de GBP-, USD-, CHF- en JPY-valutaposities af te dekken. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 41.730 (2011: -/- € 58.427). Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	€	€	€
	vóór afdekking	valuta derivaten	netto positie (na)	netto positie (na)
EUR	7.724.699	2.161.694	9.886.393	8.723.678
USD	1.891.956	-1.433.086	458.870	1.159.647
Overige	2.883.278	-686.878	2.196.400	616.382
	12.499.933	41.730	12.541.663	10.499.707

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het Pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's

worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Over beursgenoteerde derivaten wordt geen kredietrisico gelopen. Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het

risico dat partijen waarmee het Pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het Pensioenfonds financiële verliezen lijdt. Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau. Dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het Pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlement risico wordt door het Pensioenfonds enkel belegd in markten

waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het Pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het Pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruikgemaakt van dagelijkse waarderingen. In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de vastrentende waarden naar sector weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2012 €	31 december 2011 €
Nederlandse overheidsinstellingen	412.023	311.778
Buitenlandse overheidsinstellingen	4.598.893	3.416.279
Basismaterialen	66.739	40.336
Beleggingsfondsen	-	90.247
Communicatie diensten	190.352	142.848
Cyclische consumenten goederen	104.609	78.386
Defensieve consumptiegoederen	147.192	104.279
Energie	141.947	103.459
Financiële dienstverlening	718.820	568.674
Industrie	87.648	54.580
Nutsbedrijven	101.444	76.260
Technologie	30.797	25.594
Diversen	28.177	12.086
	6.628.641	5.024.806

De verdeling van vastrentende waarden naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

(x € 1.000)	31 december 2012 €	31 december 2011 €
Mature markets	5.882.820	4.202.234
Emerging markets	745.821	822.572
	6.628.641	5.024.806

Beleggingen waarvan de uitgevende partij is gevestigd in Azië (exclusief Japan), Latijns-Amerika of Rusland worden gerekend tot de regio 'Emerging Markets'. Beleggingen uit de beleggingsportefeuille waarvan uitgevende partijen in overige

landen zijn gevestigd, worden gerekend tot beleggingen in 'Mature markets'. Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
AAA	2.296.007	34,6	3.221.574	64,1
AA	2.119.433	31,9	175.713	3,5
A	640.912	9,7	488.435	9,7
BBB	727.831	11,0	457.336	9,1
BB	496.853	7,5	436.531	8,7
B	283.473	4,3	205.972	4,1
Overig	64.132	1,0	39.245	0,8
	6.628.641	100	5.024.806	

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG-prognosetafel 2012-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het Pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het Pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het Pensioenfonds is om het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Indexatierisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, het rendement, de looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging voorwaardelijk is. Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het Pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het Pensioenfonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Dit betreft per 31 december 2012 de volgende posten (percentage ten opzichte van het balanstotaal ultimo 2012 respectievelijk ultimo 2011):

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	€	%	€	%
(Staats)obligaties				
Frankrijk	1.602.122	12,8	1.127.034	10,6
Duitsland	1.425.947	11,4	1.074.600	10,1
Nederland	419.654	3,3	311.597	2,9
Oostenrijk	265.346	2,1	201.726	1,9
Aandelen				
Black Rock MSCI Emerging Markets Free B	476.461	3,8	357.523	3,4
Black Rock MSCI Europe Index FD B	1.761.555	14,0	1.350.132	12,7
Black Rock MSCI U.S. Equity Index Fund B	902.844	7,2	666.588	6,3
Vastgoed				
SAVG Direct Real Estate	215.312	1,7	381.980	3,6
	7.069.241	56	5.471.180	52

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. Bij de bepaling van het vereist vermogen past het Pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico voorsnag op nihil gesteld. Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dat soort risico's worden door het Pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteits-geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het Pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen is dit risico voor het Pensioenfonds niet beheersbaar.

9.5.8 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het Pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Het contract met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. is met ingang van 1 januari 2010 verlengd voor onbepaalde tijd met een opzegter-

mijn van één jaar. Met het bestuur zijn afspraken gemaakt over de vergoedingssystematiek. Deze systematiek bestaat zowel uit vaste als variabele componenten. De vergoeding voor 2013 bedraagt circa € 25 miljoen.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

(x € 1.000)	31 december 2012 €	31 december 2011 €
Private equity	16.000	16.000
	16.000	16.000

Verstrekte zekerheden en garanties

Per jaareinde is er geen sprake van verstrekte zekerheden en garanties.

9.5.9 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is geen sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het Pensioenfonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar 11.6.5. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van het Pensioenfonds. De directeur en medewerkers van het bestuursbureau nemen wel deel aan de pensioenregeling van het Pensioenfonds, op basis van voorwaarden in de pensioenregeling.

9.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

9.6.1 Premiebijdragen risico pensioenfonds

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Werkgevers- en werknemersgedeelte	431.329	382.096
Premie voorwaardelijke pensioenaanvullingen	2.070	1.890
FVP bijdragen	4.652	5.748
	438.051	389.734

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 18,5% van de loonsom.

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Kostendekkende premie	500.451	446.223
Feitelijke premie	431.329	382.096
Gedempte premie	407.767	382.605

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2011 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op 3,5% rekenrente (basisregeling en aanvullende regelingen) en 3% rekenrente (Brancheregelingen en Maxedaregelingen). De feitelijke premie is in 2012 hoger dan de gedempte premie. Dit wordt onder andere veroorzaakt door

een verhoging van de premie van 16,2% in 2011 naar 18,5% in 2012. De feitelijke premie is lager dan de kostendekkende premie vanwege de lage marktrente. Vanaf 2012 wordt de kostendekkendheid van de premie beoordeeld op basis van de feitelijke premie exclusief VPL-regeling. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Kosten pensioenopbouw	418.174	369.200
Pensioenuitvoeringskosten	26.823	27.460
Solvabiliteitsopslag	52.327	46.609
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	3.127	2.483
Koopsom bestemd voor VPL inkoop	-	471
	500.451	446.223

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Kosten pensioenopbouw	327.307	306.758
Pensioenuitvoeringskosten	26.823	27.460
Solvabiliteitsopslag	52.327	46.609
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	1.310	1.234
Koopsom bestemd voor VPL inkoop	-	544
	407.767	382.605

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en daarom geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De Pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten

en lasten. De solvabiliteitsopslag 2012 wordt berekend door het percentage vereist vermogen per 31 december 2011 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

9.6.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2012 (x € 1.000)	directe beleggings- opbrengsten €	indirecte beleggings- opbrengsten €	Kosten van Vermogensbeheer €	Totaal €
Vastgoedbeleggingen	26.218	-46.784	-9.780	-30.346
Aandelen	770	495.778	-1.763	494.785
Vastrentende waarden	243.873	340.849	-4.122	580.600
Derivaten	57.120	666.510	-5.248	718.382
Overige beleggingen	214	-4.099	-	-3.885
	328.195	1.452.254	-20.913	1.759.536

2011 (x € 1.000)	directe beleggings- opbrengsten €	indirecte beleggings- opbrengsten €	Kosten van Vermogensbeheer €	Totaal €
Vastgoedbeleggingen	28.301	-28.565	-8.206	-8.470
Aandelen	5.374	-161.676	-688	-156.990
Vastrentende waarden	161.344	65.620	-299	226.665
Derivaten	89.565	1.375.215	-4.777	1.460.003
Overige beleggingen	10.557	18.740	-7	29.290
	295.141	1.269.334	-13.977	1.550.498

De kosten van vermogensbeheer bedragen in 2012 € 20.913 (2011: € 13.977). De kosten van vermogensbeheer bestaan uit kosten van exploitatievastgoed ad € 5.489 (2011: € 5.803)

en overige kosten van vermogensbeheer ad € 15.424 (2011: € 8.174).

9.6.3 Overige baten

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-	481
Interest	592	1.275
Andere baten	53	230
	645	1.986

9.6.4 Pensioenuitkeringen

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Ouderdomspensioen	174.130	156.844
Prepensioen	8.556	11.548
Partnerpensioen	36.080	34.804
Wezenpensioen	635	608
Invaliditeitspensioen	3.399	3.649
Afkopen	28.747	19.521
Garantieregeling Maxeda	7.811	11.937
	259.358	238.911

De 'post afkopen' betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 438,44 (2011: € 427,29) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

9.6.5 Pensioenuitvoeringskosten

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Bestuurskosten	413	408
Administratiekostenvergoeding	21.888	23.307
Projectkosten ¹	1.457	1.250
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	1.266	790
Accountantskosten	67	58
Contributies en bijdragen	1.034	1.058
Dwangsommen en boetes		
Kosten bestuursbureau	698	590
Overig		-1
	26.823	27.460

¹Voor Projectkosten in 2012 zie hoofdstuk 7.7.1.2.

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten,

overige kosten bestuur en overige bestuurskosten 2012: € 413 (2011: € 408). Verder zijn geen bezoldigingen toegekend. De accountantskosten, zoals hierboven opgenomen als onderdeel van de pensioenuitvoeringskosten, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Honoraria accountant

(x € 1.000)	€ Accountant	€ Overig netwerk	€ Totaal
2012			
Controle van de jaarrekening	41	-	41
Andere controlewerkzaamheden	26	-	26
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	67	-	67
2011			
Controle van de jaarrekening	52	-	52
Andere controlewerkzaamheden	6	-	6
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	58	-	58

Aantal personeelsleden

Bij het Pensioenfonds waren in 2012 gemiddeld vier werknemers in dienst (2011: vier). Bij het Pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst die buiten Nederland werkzaam zijn.

9.6.6 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorziening van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

9.6.7 Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen die aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord. Als de middelen van het Pensioenfonds het toelaten,

streeft het bestuur ernaar de pensioenen van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het indexcijfer van de cao-lonen van de detailhandelsbranches die onder het pensioenfonds vallen, exclusief bijzondere beloningen. Dit indexcijfer stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) speciaal voor het Pensioenfonds vast (CBS-indexcijfer van de cao-lonen in de detailhandel). Het bestuur streeft ernaar de opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de stijging van de CBS-consumenten-prijsindex 'afgeleid'. Dit betekent dat de index niet beïnvloed wordt door belasting- en accijnseffecten. De toeslagen voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen mogen daarbij niet hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van het Pensioenfonds toereikend zijn om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te verho-

gen. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en er is dus geen zekerheid of en in hoeverre het Pensioenfonds in de toekomst een toeslag kan verlenen. Het Pensioenfonds reserveert namelijk geen gelden voor toekomstige toeslagen. In 2012 is er geen toeslag verleend als gevolg van de lage dekkingsgraad.

9.6.8 Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 1,544% (2011: 1,296%), zijnde € 165.979 (2011: € 115.225).

Het rentepercentage is afgeleid van de éénjaarsrente uit de rentetermijnstructuur per begin van het boekjaar zoals gepubliceerd door DNB.

9.6.9 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode. Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

9.6.10 Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

9.6.11 Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het Pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het Pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Vanaf boekjaar 2012 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel 2012-2062 van het Actuariële Genootschap (AG). De AG-Prognosetafel 2012-2062 houdt rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen van de gehele Nederlandse bevolking. De algemene sterftekansen die volgen uit de tafel, worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte. Als gevolg van de invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel is in het verslagjaar 2012 een last verantwoord van € 104,3 miljoen.

9.6.12 Saldo 'Overdracht van rechten'

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het Pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de

overdracht aan het Pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-136	-17.293
Uitgaande waardeoverdrachten	108	483
Subtotaal	-28	-16.810
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	275	18.250
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-249	-128
Totaal overige resultaten	26	18.122
Saldo overdracht van rechten	-2	1.312

9.6.13 Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Kanssystemen		
Sterfte	-14.155	-4.935
Arbeidsongeschiktheid	320	3.420
Mutaties	7.830	1.284
Totaal kanssystemen	-6.005	-231
Overige mutaties		
Overig	60	-38
Totaal overige mutaties	60	-38
Totaal overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-5.945	-269

9.6.14 Overige lasten

(x € 1.000)	2012 €	2011 €
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	219	0
Interest	0	31
Andere lasten	41	-73
	260	-42

9.6.15 Belastingen

De activiteiten van het Pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

10. Overige gegevens

10 Overige gegevens

10 Overige gegevens

10.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Het resultaat boekjaar van € 997.786 (positief) is, na toevoeging aan de bestemmingsreserves, toegevoegd aan de beleidsreserve.

10.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen relevante gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

11. Actuariële verklaring

11 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenen voor de Detailhandel te Utrecht is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het verslagjaar 2012.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het Pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het Pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het Pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het Pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het Pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het Pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 132 (vereist eigen vermogen) en 137 (consistentie).

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel is naar mijn mening onvoldoende, vanwege het reservetekort.

Purmerend, 26 juni 2013

drs. H. Zaghdoudi AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

12. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

12 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

12 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het saldo van baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe

beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel per 31 december 2012 en van het saldo van baten en lasten over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 26 juni 2013

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door:
Drs. H.C. van der Rijst RA

13. Bijlagen

13.1 Meerjarenoverzicht

	2012	2011	2010	2009	2008
Aantallen					
Werkgevers ultimo	28.149	28.544	34.172	34.881	30.181
Deelnemers ultimo	238.564	249.486	249.703	248.204	256.177
Gewezen deelnemers	618.134	612.775	593.743	636.686	558.938
Gepensioneerden	76.544	71.626	66.116	58.285	55.881
Gemiddelde leeftijd deelnemers	42	43	43	43	42
Gepensioneerden					
Ouderdomspensioen	59.515	54.450	49.048	45.927	41.850
Partnerpensioen	14.173	13.823	13.320	12.818	11.662
Wezenpensioen	740	724	690	646	628
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1.287	1.417	1.512	1.592	1.594
Prepensioen	829	1.212	1.546	1.744	2.551
Premiepercentage					
Ouderdoms- en partnerpensioen	18,5%	16,2%	16,2%	16,2%	15,2%
Aanvullend pensioen	21,1%	18,6%	18,6%	18,6%	-
Branchepensioen (OP/PP) Gebra	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
Branchepensioen (OP/PP) AGF	3,13%	3,13%	3,13%	3,13%	3,13%
Opbouwpercentage per dienstjaar					
Ouderdomspensioen	1,75%	1,85%	1,85%	1,85%	1,85%
Aanvullend pensioen	1,75%	1,85%	1,85%	1,85%	-
Partnerpensioen	1,225%	1,295%	1,295%	1,295%	1,295%
Brancheouderdomspensioen Gebra	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%
Brancheouderdomspensioen AGF	0,25%	0,25%	0,25%	0,25%	0,25%
Branchepartnerpensioen Gebra	0,14%	0,14%	0,14%	0,14%	0,14%
Branchepartnerpensioen AGF	0,175%	0,175%	0,175%	0,175%	0,175%
Toeslag op pensioen en pensioenaanspraken					
Actieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Gewezen deelnemers en gepensioneerden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

13.2 Financiële gegevens

	2012 €	2011 €	2010 €	2009 €	2008 €
Feitelijke premie (inclusief FVP bijdragen)	438.051	389.734	389.427	382.328	362.560
Kostendeekkende premie	500.451	446.223	400.291	454.023	296.302
Gedempte premie	407.767	382.605	384.971	384.414	356.055
Uitkeringen	259.358	238.911	243.006	209.620	196.873
Pensioenuitvoeringskosten	26.823	27.460	25.559	28.534	26.655
Portefeuillewaarde inclusief hedges	12.009.361	10.112.600	8.603.889	7.817.522	7.026.718
Negatieve derivaten	-281.900	-268.592	-442.951	-147.328	-85.966
Belegd vermogen	12.291.261	10.381.192	9.046.840	7.964.850	7.112.684
Beleggingsopbrengsten ¹	1.759.536	1.550.498	613.912	391.259	-113.482
Gemiddeld rendement op beleggingen (exclusief hedges)	11,16%	0,90%	5,50%	13,20%	-13,60%
Benchmark	11,23%	0,70%	5,50%	12,70%	-12,60%
Z-score	0,06%	0,11%	-0,08%	0,32%	-0,57%
Reserves	625.755	-372.031	-218.889	93.074	-121.023
Voorziening pensioenverplichting	11.620.532	10.706.499	8.860.658	7.823.350	7.061.109
Aanwezige dekkingsgraad	105%	96%	97%	101%	98%
Vereiste dekkingsgraad	112,6%	112,30%	112,40%	115,60%	117%
Resultaat	997.786	-153.142	-311.963	210.284	-1.857.361

(Bedragen in € 1.000)

¹ De regel 'Beleggingsopbrengsten' in deze tabel omvat mede het resultaat op de portefeuilles ter afdekking van het renterisico, de rentehedge en het valutarisico. De rentehedge is bedoeld om fluctuaties van de dekkingsgraad te beperken die ontstaan door waardeveranderingen van de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van rentebewegingen. De valutahedge is bedoeld om het effect van wisselkoersveran-

deringen op het vermogen te beperken. Daarmee staan deze hedges naast de actief beheerde beleggingsportefeuille. Het resultaat op de hedges wordt afzonderlijk van het rendement op de beleggingsportefeuille gerapporteerd. De regel 'Gemiddeld rendement op beleggingen' in deze tabel is daarom exclusief dat resultaat.

Toelichting

Fusie met Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Optiekbedrijven per 1 januari 2010

In verband met de fusie zijn de vergelijkende aantallen en bedragen in kolom 2009 de optellingen van de afzonderlijke fondsen over 2009.

Toeslag op pensioen en pensioenaanspraken

Dit is het percentage waarmee op 1 januari van het komende kalenderjaar de pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers en de pensioenuitkeringen van de pensioengerechtigden zijn verhoogd.

Dekkingsgraad

13.3 Volumeveranderingen

Aantal pensioengerechtigden

Het aantal pensioengerechtigden, gesplitst naar categorie, gemiddelde uitkering en gemiddelde leeftijd, bedroeg ultimo verslagjaar:

Gepensioneerden per 31-12-2012	Aantallen	Gemiddelde uitkering (bruto in €)	Gemiddelde leeftijd
Ouderdomspensioen (m)	28.284	3.985	72
Ouderdomspensioen (v)	31.231	1.900	72
Ouderdomspensioen (m/v)	59.515	2.891	72
Nabestaandenpensioen (m)	2.467	1.277	63
Nabestaandenpensioen (v)	11.701	2.362	74
Nabestaandenpensioen (m/v)	14.173	2.173	70
Wezenpensioen (m/v)	740	983	15
Totaal	74.428		
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1.287	2.574	53
Prepensioen (voor leeftijd 65)	829	8.803	64

Sinds 2007 hanteren pensioenfondsen het in de Pensioenwet opgenomen Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen (FTK) voor bepaling van de aanwezige dekkingsgraad. De dekkingsgraad is dan gebaseerd op de actuele nominale rentetermijnstructuur, zoals De Nederlandsche Bank die hanteert.

Vereiste dekkingsgraad

Sinds 2007 hanteren pensioenfondsen het in de Pensioenwet opgenomen Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen (FTK) voor bepaling van de vereiste dekkingsgraad.

De hoogte van het jaarlijks ouderdomspensioen was gemiddeld € 2.891 (2011 € 2.866), van het nabestaandenpensioen € 2.173 (2011 € 2.186) en van het wezenpensioen € 983 (2011 € 966). De hoogte van genoemde bedragen is onder andere afhankelijk van de in de bedrijfstak doorgebrachte diensttijd en het genoten salaris (per dienstjaar wordt er bijvoorbeeld aan ouderdomspensioen 1,75% van het salaris opgebouwd). De hoogte van het jaarlijks arbeidsongeschiktheidspensioen was gemiddeld € 2.574 (2011 € 2.543).

Afkoop van het pensioen

Aan gewezen deelnemers van wie de deelname is geëindigd vóór 1 januari 2007 en die een opgebouwd pensioen hebben tot € 100 bruto per jaar wordt een aanbod tot afkoop van het pensioen gedaan. Voor gewezen deelnemers van wie de deelname vanaf 1 januari 2007 is geëindigd geldt eenzelfde beleid. In die gevallen wordt twee jaar nadat de deelneming is geëindigd het opgebouwde pensioen tot € 104 (2011 € 103 bruto) door het Pensioenfonds afgekocht. Daarnaast worden pensioenen afgekocht die op datum pensionering lager zijn dan € 438,44 (2011 € 427,27) per jaar. Dit bedrag wordt de afkoopgrens genoemd. Dit is volgens artikel 66 van de Pensioenwet. In 2012 werd in 21.382 (2011: 7.850) gevallen het ouderdomspensioen, het (bijzonder) partnerpensioen of het wezenpensioen afgekocht.

Individuele waardeoverdracht

Het Pensioenfonds werkt mee aan individuele waardeoverdracht bij wisseling van dienstverband. Het doel hiervan is de bestrijding van pensioenbreuk en het voorkomen van versnippering van pensioenaanspraken. Ook als de wettelijke termijn van zes maanden voor het aanvragen van waardeoverdracht is verstreken, voldoet het Pensioenfonds aan een verzoek tot waardeoverdracht.

In 2012 was er sprake van 1 (2011: 6) inkomende en 30 (2011: 21) uitgaande waardeoverdrachten. In verband met de hoogte van de dekkingsgraad zijn de individuele waardeoverdrachten in 2008 opgeschort. In mei 2010 zijn de individuele waardeoverdrachten weer opgeschort in verband met het feit dat de dekkingsgraad van het Pensioenfonds onder de 100% lag. In 2012 is het hele jaar de opschorting van kracht geweest.

Pensioenopbouw tijdens werkloosheid

Deelnemers die werkloos zijn geworden, komen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor een bijdrage voor de voortzetting van de opbouw van hun pensioenaanspraken. Deze bijdrage wordt verstrekt door de Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP). In 2012 zijn voor 2.799 (2011: 2.799) werkloze deelnemers betalingen van de Stichting FVP ontvangen ten behoeve van voortzetting van de opbouw van hun pensioenaanspraken.

Pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid

Voor deelnemers die arbeidsongeschikt zijn geworden, wordt de pensioenopbouw vanaf de eerste WAO- of WIA-dag zonder verdere premiebetaling voortgezet, mits daartoe binnen één jaar na aanvang van de WAO/WIA-uitkering door de deelnemer een verzoek aan het Pensioenfonds is gedaan.

De pensioenopbouw vanaf de eerste WAO-dag ziet er als volgt uit:

- Arbeidsongeschiktheidpercentage 65 – 100% 100% voortgezet
- Arbeidsongeschiktheidpercentage 45 – 65% 50% voortgezet
- Arbeidsongeschiktheidpercentage 25 – 45% 25% voortgezet

De pensioenopbouw vanaf de eerste WIA-dag ziet er als volgt uit:

- Arbeidsongeschiktheidpercentage 65 – 100% 100% voortgezet
- Arbeidsongeschiktheidpercentage 45 – 65% 50% voortgezet
- Arbeidsongeschiktheidpercentage 35 – 45% 25% voortgezet

Hierbij wordt uitgegaan van de laatst bekende pensioengrondslag. Deze regeling had in 2012 betrekking op 6.552 deelnemers (2010: 6.810 deelnemers).

13.4 Mutatieoverzicht

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Arbeidsongeschikte deelnemers	Gepensioneerden met uitkering	Totaal
Stand per 1 januari 2012	249.486	612.775	6.552	68.997	937.810
Van gewezen deelemers naar deelnemers	10.703	10.703-	-	-	-
Van deelnemers naar gewezen deelnemers	45.245-	45.245	-	-	-
Arbeidsongeschiktheid	207-	77-	284	-	-
Revalidering	17	11	28-	-	-
Pensionering	2.104-	4.855-	543-	6.743	759-
Toetreding	26.733	16.166	1	6.564	49.464
Overlijden	232-	1.063-	79-	2.100-	3.474-
Waardeoverdracht	-	27-	-	-	27-
Afkoop emigratie / klein pensioen	446-	39.670-	23-	5.612-	45.751-
Beeindiging tijdelijke uitkering	-	-	-	39-	39-
Overige oorzaken	141-	332	2-	125-	64
Stand per 31-12-2012	238.564	618.134	6.162	74.428	937.288

Toelichting bij het overzicht

Deelnemers

De ultimo stand deelnemers betreft de werknemers die op 31 december vanwege een dienstverband in de bedrijfstak of vanwege vrijwillige voortzetting deelnemer zijn.

Arbeidsongeschikte deelnemers

Het aantal arbeidsongeschikte deelnemers betreft deelnemers die alleen pensioen opbouwen vanwege de regeling van premievrije opbouw wegens arbeidsongeschiktheid. Het kan dan gaan om volledige arbeidsongeschiktheid of om gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid terwijl de betreffende deelnemer daarnaast geen dienstverband in de branche heeft.

Pensioengerechtigden

Het aantal pensioengerechtigden betreft de periodieke pensioenuitkeringen. Deelnemers die 65 worden, worden afgeboekt met de mutatie pensionering bij ‘deelnemers’, ‘gewezen deelnemers’ of ‘arbeidsongeschikte deelnemers’. Vervolgens

worden deze deelnemers met dezelfde mutatie toegevoegd aan ‘pensioengerechtigden’. De mutatie toetredingen bij ‘pensioengerechtigden’ betreft dus niet de deelnemers die pensioneren maar alleen de ingang van het nabestaanden- en wezenpensioen.

Afkoop

Wanneer een deelnemer of gewezen deelnemer 65 wordt en zijn pensioen direct wordt afgekocht, wordt deze afkoop vermeld in de kolom ‘deelnemers’ of ‘gewezen deelnemers’. Een afkoop van het nabestaanden- en wezenpensioen staat vermeld in de kolom “pensioengerechtigden”.

Bij de waardeoverdrachten staan in dit mutatieoverzicht alleen de uitgaande waardeoverdrachten vermeld. Deelnemers met een inkomende waardeoverdracht hebben geen invloed op het aantal.

14. Begrippenlijst

14 Begrippenlijst

14 Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen, uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegoeft bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Duration

Gewogen gemiddelde looptijd van een lening. Maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.

Franchise

Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingsmethoden.

High Yield

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.

Solvabiliteit

Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.

Solvabiliteitsvrijval

Reserves die ontstaan na betaling van uitkeringen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Toeslag op pensioen en pensioenaanspraken

Het percentage waarmee op 1 januari van het komende kalenderjaar de pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers en de pensioenuitkeringen van de pensioengerechtigden worden verhoogd. (Dit percentage kan 0% zijn.)

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheeklen.

VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen)

De passiva van het Pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van:
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel
Euclideslaan 201
3584 BS UTRECHT
T: (030) 767 0110
info@pensioenfondsdetailhandel.nl
www.pensioenfondsdetailhandel.nl

Art&Concept: the publisher's wife
Beeld: Jim Zwadlo, New York
Gedrukt door: Zetprint

© Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel, 2013

**Pensioenfonds
Detailhandel**